

BUREAUS VOOR ONTMOETING MET MOSLIMS

Rooms Katholieke Kerk in Nederland: Berry van Oers

Postbus 13049, 3507 LA UTRECHT. Tel. (+31)030-2326936

Rooms Katholieke Kerk in België: Simon Lambregs, pr.

Gemeenteplein 11/21 B-3620 Lanaken Tel. 0032-89772595

Protestantse Kerk in Nederland: Jan Post-Hospers

Postbus 8506, 3503 RM Utrecht Tel. (+31) 030-8801880

REDACTIE:

Alper Alasag

Ton Crijnen

Hans Haafkens

Simon Lambregs

Nico Landman

Berry van Oers (kernredactie)

Piet Reesink (eindredactie)

Gé Speelman

Esther Struikmans (kernredactie)

Abonnementen 2012 : (4 nummers)

Binnenland: 19,15 €

Buitenland : 24,30 €

Losse nrs. : 5,50 € **plus** portokosten

<http://begripmoslimschristenen.jouwweb.nl>

abonnements@rkk.nl

Abonnementen worden telkens verlengd met het volgend kalenderjaar als opzegging niet heeft plaatsgevonden. Opzegging dient in het voorgaande jaar vóór 1 november schriftelijk te zijn geschied.

E-mail: berryvo@rkk.nl

Lay-out : P. Reesink

Advertentietarieven op aanvraag.

Uitgever, redactie en administratie:

Biltstraat 121, Postbus 13049, 3507 LA UTRECHT.

Tel. (+31) 030-2326936

Fax: (+31) 030-2307097

Voor het overnemen van artikelen is toestemming van de uitgever nodig

Dit nummer van Begrip gaat over christenen in het Midden Oosten. Hoeveel christenen zijn er ? Wat bedreigt hen? Wat zijn de gevolgen voor hen van de zgn. Arabische Lente? Wat zijn de verschillen van het ene land met het andere?

Na een algemene inleiding volgt een artikel door J. Alagha . Hij schrijft over zijn ervaringen in Libanon. Fr. Paolo Dall'Oglio is telefonisch over Syrië geïnterviewd door E. Struikmans. Dat men ook anders over de toestand in Syrië kan denken, bewijst het artikel van Daniël Maes.

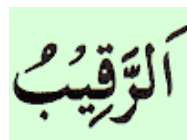
Bij de vele boeken die worden beschreven valt op hoe productief de I.U.R is en hoe verschillend christenen kunnen kijken naar de islam. Vooral het boek van Miroslav Volf is een eye-opener en een aanrader.

Leerhuis, Ds. Nienhuis	bl. 101
Christenen in het Midden-Oosten, P. Reesink	bl. 104
De toekomst van de christenen in Libanon, J. Alagha, E. Struikmans	bl. 114
Syrië: de invloed van de Arabische Lente op de interreligieuze dialoog en op de situatie van de christenen, E. Struikmans, Paolo Dall'Oglio	bl. 120
Syrië, de stem van de zwijgende meerderheid: 'musâlaha' of verzoening, Daniël Maes	bl. 125
Boeken	bl. 134

Leerhuis

“Dient God, mijn heer en jullie Heer”

Een van de 99 mooiste namen is Ar-raqieb.
 Ds. Nienhuis schreef er de volgende meditatie bij.
Ar-raqieb, de Waakzame, de Hoeder, De in acht nemende

In het begin van het Nieuwe Testament komen wij de verhalen tegen van de doop van Jezus door Johannes de Doper en direct daarop volgend de verzoeking van Jezus in de woestijn.

Net als Mozes en Elia verblijft Jezus veertig dagen in eenzaamheid. Als we het Mattheüs-evangelie volgen zien we dat Jezus drie maal verzocht wordt in deze periode. De verzoeker, de duivel, die komt met zijn vragen helemaal aan het eind van die periode, als zijn weerstand vrijwel gebroken is. De laatste verzoeking luidt zo: “De duivel nam hem (Jezus) naar een hoge berg en hij toonde hem alle koninkrijken der wereld en hun heerlijkheid en zei: Dit alles zal ik u geven, indien gij u neerwerpt en mij aanbidt. Toen zei Jezus tot hem: Ga weg, satan! Er staat immers geschreven: De Eeuwige, uw God, zult gij aanbidden en Hem alleen dienen.”

Jezus citeert hier een Bijbeltekst, namelijk Deuteronomium 6:13. In uiterste aanvechting blijkt dit de samenvatting van Jezus geloof: Dient God alléén.

Ook in de Koran komen wij een dergelijke geloofssamenvatting van Jezus tegen. In Soera 5 aan het slot is het niet een mens, of de satan, die Jezus een vraag stelt over zijn geloof, maar is het God, die vraagt naar de kern van zijn geloof. “En toen God zei: O Isa (Jezus), zoon van Marjam (Maria), heb jij tot de mensen gezegd: Neemt mij en mijn moeder tot goden naast God? Isa zei: U zij geprezen! Het past mij niet iets te zeggen, waartoe ik geen recht heb. Als ik het gezegd zou hebben, dan zou U het geweten hebben. U weet wat in mijn binnenste is, maar ik weet niet wat in Uw binnenste is. U bent de kenner van de verborgenheden. Ik

heb tot hen slechts gezegd wat U mij bevolen hebt: “Dient God, mijn Heer en jullie Heer” en ik was getuige van hen zolang ik bij hen was. En toen U mij weggenomen had was U *de hoeder (ar-raqieb)* over hen.”

Jezus vat hier het geloof samen in de zin “Dient God, mijn Heer en jullie Heer”. Dit is voor de Koran, voor de moslim ook de kern van zijn geloof. Zowel Jezus als Mohammed willen uitdrukkelijk staan in de traditie van Mozes. En in deze samenvatting citeert Jezus in de Koran niet anders dan in het Evangelie hetzelfde vers uit Deuteronomium: “De eeuwige, uw God, zult gij vrezen en Hem zult gij dienen” (Deut. 6:13).

Om beter te voelen wat dit betekent luisteren we naar Soera 20: 94. In dat gedeelte heeft de broer van Mozes, de priester Aäron (Haroen in de Koran), alle controle over de godsdienst verloren. Er wordt daar verteld van de afgoderij van het gouden kalf, dat de Israëlieten tijdens Mozes afwezigheid zich als god maakten. Tijdens Mozes’ veertigdaagse afwezigheid is zijn broer Aäron in charge. Hij dient ‘ar-raqieb’, de hoeder en bewaker van het volk te zijn. Als Mozes terugkeert komt Aäron naar Mozes toe en zegt: “Zoon van mijn moeder, grijp mij niet bij mijn baard en bij mijn hoofd. Ik vreesde dat jij zou zeggen: Jij hebt de Israëlieten opgesplitst en *niet in acht genomen* (stam *r q b*) wat ik zei.”

Dat zuivere geloof in God, en in God alléén, moet steeds weer, dag in dag uit behoed en bewaard worden. In het verhaal van het gouden kalf zien we hoe Mozes zijn broer Aäron bij de les moet houden. In het Nieuwe Testament zien we hoe Jezus de duivel weerstaat. De duivel belooft hem alle macht op aarde. Jezus moet alleen wel de duivel dienen. Jezus antwoordt : Ga weg satan. Ik dien God alléén.

De naam *Ar-raqieb*, Hoeder, Bewaarder voor God roept ons tot een gebed: Behoed en bewaar ons voor de verzoeking en laat ons U alleen dienen.

Christenen in het Midden-Oosten

P. Reesink

Het Midden-Oosten verandert. Hoe vergaat het de christenen?

De laatste jaren zijn er veel artikelen geschreven en symposia gehouden over de politieke veranderingen die in het Midden-Oosten plaats vinden, vooral sinds voorjaar 2011 de zogenaamde 'Arabische Lente' begon. In dit artikel zal ik eerst kort aandacht besteden aan de politieke situatie in het Midden-Oosten in het algemeen, de positie van de christenen in dat gebied en de problemen die zij gemeenschappelijk hebben. Vervolgens ga ik concreet in op de ontwikkelingen in de landen Egypte, Libië, Tunesië, Algerije, Israël en de Palestijnse gebieden, Jordanië en Turkije. Voor de ontwikkelingen binnen Syrië en Libanon verwijs ik naar de artikelen van Paolo Dall'Oglio, Daniël Maes en Joseph Alagha elders in dit nummer. Syrië en Libanon kennen beide veel religieuze en etnische gemeenschappen, maar daar waar in Libanon de staat een verzameling is van gemeenschappen die elkaar in evenwicht houden, heeft Syrië altijd een dictator gekend.

Vooraf wil ik een misverstand wegnemen. In het Westen denkt men bij Arabier vaak alleen aan moslims. Maar niet alle moslims zijn Arabieren (slechts één op de zeven moslims is Arabier). En niet alle Arabieren zijn moslims. Er zijn vijftien miljoen Arabische christenen.

Na de eerste wereldoorlog verdeelden Groot Brittanië en Frankrijk het Midden Oosten in de landen Irak, Libanon, Palestina, Syrië en Transjordanië. De door het Westen getrokken kunstmatige grenzen maakten een einde aan de vier eeuwen durende Ottomaanse overheersing van de regio. De nieuwe leiders waren machthebbers met –in ongelijke mate- dictatoriale trekken. Ze hebben lang kunnen standhouden dankzij de steun van Rusland, Amerika en Europa. Tot begin 2011. Toen kwam de uitbarsting na tientallen jaren van armoede, jeugdwerkloosheid en frustratie die gegroeid was doordat de bewoners hun waardigheid en vrijheid van meningsuiting ontnomen was. Dit gold voor alle burgers, moslims en christenen inclusief. Wel hadden christenen als tweederangsburgers (dhimmi's)

ook nog extra te lijden onder discriminatie. Bovendien hebben ze te kampen met interne religieuze en etnische verdeeldheid.

Enkele getallen

Rond 1900 maakten de christenen ongeveer 11% uit van de bevolking in de landen van het Midden Oosten. Zestig procent van de Arabische christenen die de laatste generaties werden geboren in de Palestijnse gebieden woont nu in het buitenland. Ongeveer 360.000 wonen momenteel in verspreide gemeenschappen in Canada, Chili, de Verenigde Staten, Duitsland, Australië en andere landen. In Israël en de Palestijnse gebieden, bevinden zich nu gezamenlijk 154.000 christenen. Van hen leven er ongeveer 35.000 op de Westelijke Jordaanoever en minder dan 3000 in de Gazastrook.

In Jordanië nam het percentage christenen af van 9 procent in 1914 tot 3,6 procent nu. Voor Syrië liggen die cijfers op respectievelijk 10,1 en 6,4 procent. In Egypte is de daling van het aantal christenen (vooral Kopten) het kleinst: van 8,1 procent in 1907 tot 5,5 procent in 2012. Toch vindt er ook in Egypte migratie plaats, niet alleen van platteland naar stad maar ook naar het buitenland, m.n. naar de Arabische Golfstaten. Na de val van Saddam Hussein in Irak is minstens de helft van een miljoen Irakese christenen naar Turkije, Jordanië en Syrië gevlucht voor het geweld in eigen land.

Voor zover we nu kunnen overzien is wel duidelijk dat de christenen praktisch overal aan de omwenteling van de Arabische Lente hebben deelgenomen. Syrië vormt een uitzondering. De meeste christenen lijken daar uit eigen belang de kant te kiezen van Assad, die zelf ook tot een minderheid behoort (Alawieten), (zie verder in dit nummer het interview met Paolo Dall'Oglio het verslag van Daniël Maes). Het is nog te vroeg om te voorspellen hoe al deze omwentelingen in de verschillende landen voor de christenen zullen uitpakken.

Gemeenschappelijke issues

Alle christenen in het Midden-Oosten hebben te maken met de volgende problemen:

- Ze vragen zich af wat hun identiteit is: ze zijn burgers van een Arabisch land maar tegelijk zijn ze christenen die verbonden zijn met andere christenen in de wereld. Toch zijn ook hier gradaties aan te brengen. Zo hebben Syrische en Egyptische christenen vanaf het begin van de komst van de islam hun culturele verbondenheid met de moslims benadrukt. De Byzantijnse christenen daarentegen zijn meer georiënteerd op het Westen en benadrukken de verschillen met de islam.
- Ze hebben moeite om los te komen van hun ghettomentaliteit, die is ontstaan omdat zij beschouwd worden als dhimmi's (een 'beschermde minderheid', in de praktijk vaak met een tweederangs- statuut).
- Ze lijden onder de strijd tussen islamisten en gematigde moslims. Beide groepen vechten om 'de ziel van de islam'. Wie zijn de meest authentieke vertolkers van de geschriften, leer en geschiedenis van de islam in de huidige wereldcontext: de verschillende islamistische bewegingen of andere moslims die een veel vreedzamere en gematigde interpretatie van de islam voorstaan?
- Zij vragen zich af of zij in de regio moeten wonen of emigreren. Naast geweld zijn er vooral economische motieven die christenen doen emigreren. Zonder werk, zonder inkomen en zonder hoop op een betere toekomst lijkt dat de enige mogelijkheid.
- De houding van het Westen, Europa en de Verenigde Staten in het Israëlijs Palestijns conflict werkt verlamdend op elke poging een oplossing te vinden. De onvoorwaardelijke steun van tientallen miljoenen christenen in de V.S. , die ongefundeerde bijbelse argumenten gebruiken voor politieke steun aan Israël, heeft ook nadelige gevolgen voor alle christenen in het Midden-Oosten.

Verschillende landen, verschillende situaties

Egypte

In januari en februari van 2011 protesteerden in Egypte christenen en moslims gezamenlijk op het Tahrir Plein, en hielden ze gebedsdiensten in elkaars aanwezigheid. Het is bemoedigend dat sommige christenen in Egypte, die vanouds toch eerder een erg besloten mentaliteit hadden, nu het gevoel hebben, dat ze

nieuwe kansen hebben om maatschappelijk betrokken te zijn. Egyptische christenen zijn over het geheel genomen veel actiever geworden op sociaal en politiek gebied. Ze praten mee over de noodzakelijke maatschappelijke veranderingen en over burgerlijke verantwoordelijkheden. Maar veel christenen zijn ook bang dat de revolutie, die voor een groot deel was geïnspireerd door niet-religieuze motieven, nu wordt gekaapt door krachten die dichtbij de vroegere machthebbers staan (vooral het leger) en/of bij bepaalde groepen islamisten met eigen agenda's.

Het is niettemin belangrijk te weten dat er aanzienlijke verschillen bestaan onder moslims die zich associëren met de politieke islam (de zogenaamde islamisten). Zo heeft de Moslim Broederschap in Egypte een politieke partij opgericht om deel te nemen aan de recente verkiezingen die in juni plaats vonden, met een intellectueel die behoort tot de Koptische kerk als vice-president en onder de leden ongeveer 100 christenen die de partij mede hebben opgericht. De Broederschap representeert een meer gematigde vorm van de politieke islam. Dit in tegenstelling tot de Wahhabi of salafi moslims die een veel extremere politieke agenda hebben.

De Egyptische christenen moeten dus hun positie bepalen tegenover al deze groepen (leger, Moslimbroeders, salafisten). Een nog niet genoemde belangrijke groep zijn de niet-religieus gemotiveerde jongeren, die bij het begin van de opstanden erg actief waren. Hun ging het vooral om waardigheid, banen, vrijheid, gelijkheid en democratie.

De Egyptische jezuïet Samir Khalil Samir toont zich in een artikel (www.kerkinood.nl van 28.1.2012) nogal pessimistisch over de toekomst van de christenen in Egypte. Hij schrijft: “Voor het eerst sinds de val van het Ottomaanse Rijk zullen islamisten politieke macht uitoefenen. Het zal een belangrijke gelegenheid zijn om te zien op welke gebieden zij concrete antwoorden kunnen bieden op echte problemen en waar niet. Het zal ook een

belangrijke gelegenheid zijn om te zien wat voor soort sjariea ze zullen invoeren, of het die van Saoedie-Arabië zal zijn, waar een vrouw werd onthoofd vanwege een aanklacht over hekserij, of die van Iran, die de ontwikkeling van dat land in de weg staat, of nog andere versies. Voor ons geldt dat we onze visie zullen laten afhangen van resultaten.”

Het is een positief teken dat Mursi, de eerste gekozen moslim broeder president van Egypte, kort nadat hij was ingezworen als president, op 27 juni 2012, een ontmoeting organiseerde met de leiders van verschillende christelijke denominaties. Hij verzekerde hen dat hij “de burgerrechten wil garanderen van alle christenen in Egypte”. Ook zei hij dat christenen ‘gelijke burgers in Egypte’ zijn.

Libië

In tegenstelling tot Egypte kent Libië weinig inheemse christenen, de meeste christenen zijn buitenlanders.

In Libië moet de rol worden onderstreept van het theologisch en politiek zwaargewicht Aref Ali Nay-ed, voormalig professor aan het Pauselijk Instituut voor Arabische en Islamitische Studies in Rome en eerste ambassadeur voor het nieuwe Libië bij de Arabische emiraten, tevens hoofd van het Stabilisatie Team van de Nationale Overgangsraad. Uit een interview van de BBC met hem op 29-11-2011 blijkt hoe moeilijk het was, en nog steeds is, om een evenwicht te vinden tussen de zich nog organiserende centrale macht en de strijdende lokale militieën. Ook dit land kent een strijd tussen conservatieven en gematigden, zonder nog maar te spreken van rivaliserende stammen en Berbers die zich niet erkend voelen.

Tunesië

Ook in Tunesië zijn de meeste christenen (24.000, ongeveer 1%) buitenlanders. Er zijn 1500 Tunesische christenen, die wel geduld worden maar het soms moei-

lijk hebben. In dit land moet de gematigde Ennahda-partij het opnemen tegen de salafisten. Afgezien van politieke ontwikkelingen, is wel duidelijk dat de conservatievere stromingen het beeld van het publieke leven bepalen. Zo zijn er praktisch alleen maar in het zwart geklede vrouwen te zien op straat, daar waar vroeger 'wit' overheersend was. Tegelijkertijd komen de geëmancipeerde vrouwen in opstand omdat hun burgerrechten in gevaar zijn. Een nieuw artikel (28) van de grondwet zou de vrouw 'complementair' noemen aan de man binnen het gezin. Een aantal vrouwen vraagt om artikel 22 te behouden. Hierin staat dat vrouwen en mannen gelijke burgers zijn, ongeacht hun sekse.

Algerije

In Algerije wordt elke opstand hardhandig de kop ingedrukt. Toch is er een relatieve mate van persvrijheid en vrijheid van godsdienst. Van de buitenlandse priesters heeft een aantal al lang geleden de Algerijnse nationaliteit aangenomen. Vooral in het berberse Kabylië is echter onder de inheemse bevolking de laatste tien jaar, dikwijls clandestien, een groot aantal bekeringen tot stand gebracht door evangelicale, vaak Amerikaanse predikanten. Dit leidde van regeringswege tot een nieuwe ordonnantie die registratie vereist van christenen die een eredienst willen houden. Dit alles heeft de goede relaties die tot voor kort bestonden tussen regering en de officieel erkende kerken verstoord. Cf.

www.state.gov/documents/organization/132781.pdf

Israël en de Palestijnse gebieden

In Israël en de bezette gebieden wonen ca. 160.000 christenen: 110.000 in Israel, 47000 in de Westoever en 3000 in Gaza. Waren ze in 1948 nog 10-15% van de bevolking, nu zijn ze nog slechts 1,5% ervan. De meeste Arabische christenen wonen in Nazareth,

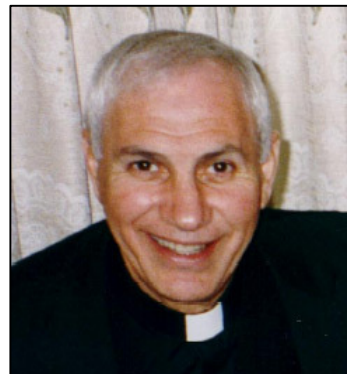
Haifa, Jeruzalem en Shfaram. De andere christenen zijn Filippijnse gastarbeiders, Russische christenen

en Afrikaanse asielzoekers. Volgens Daphne Tsimhoni vormen de christenen in Jeruzalem en de bezette gebieden een kleine, versnipperde minderheid.

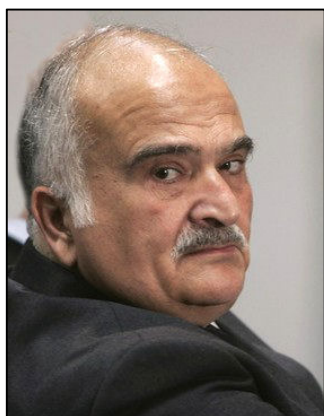
Kinderen uit Bethlehem.
Foto: Louis Bohte

Voor de Arabische christenen in de Palestijnse gebieden en in Israël is de situatie anders dan in bovengenoemde landen. Evenals deze christenen zijn zij weliswaar christen en Arabier, maar in deze situatie richten velen van hen hun geweldloze ideologische en theologische strijd niet op een moslim dictator maar op de Israëliische bezetter. Met Sabeel, oecumenisch centrum voor bevrijdingstheologie in Oost-Jeruzalem, klagen deze Arabische christenen elk onrecht en geweld aan, of het nu van Israël komt of van extreme Palestijnse partijen. Ze streven naar gerechtigheid, vrede en verzoening. Niet voor niets heet het laatste boek van Ateeq “Roep om verzoening”. Ze willen, zoals tot uiting komt in het Kairos-document, dat de Israëliische bezetting als zonde wordt bestempeld. Naim Ateek is hun voornaamste voorman. Het AEI (Arabic Educational Institute) dat gevestigd is in Bethlehem probeert met name jongeren en vrouwen te betrekken in de geweldloze strijd tegen de bezettende macht Israël. Hun programma is erop gericht het zelfbewustzijn en de standvastigheid van alle Palestijnen, zowel christenen als moslims, te versterken, door onder andere concerten met Palestijnse volksmuziek te organiseren juist bij een militaire wachtpost of vlak bij de Muur, er tekeningen op te hangen en mensen uit te nodigen hun verhalen op te schrijven.

Jordanië

Bestond het land 60 jaar geleden nog voor 5% uit christenen, nu is dat ongeveer 3%. Christenen vertrekken niet zozeer vanwege problemen met moslims, maar omdat ze veel familie hebben in het buitenland en de economische perspectieven daar gunstiger zijn. Dat de verhouding tussen moslims en christenen in Jordanië gunstig afsteekt tegenover de omringende landen, komt onder meer door het koninklijk huis. Op initiatief van prins Hassan werd in 1994 het Royal Institute for Interfaith Studies gesticht. Het initiatief tot het schrijven van een Common Word kwam van

de Stichting Âl al Bayt, eveneens opgericht door prins Hassan. Deze riep in maart van dit jaar christenen op om niet te emigreren. “De Arabische Christenen zijn Arabieren en de grondleggers van het denken en de Arabische wederopbloei”, zei prins Hassan. Volgens hem schaadt het vertrek van christenen uit de regio zowel christenen als moslims. Hassan riep moslimleiders op om hun beleid jegens christelijke gemeenschappen te herzien.

Toch worden er sinds 2007 beperkingen gesteld aan het bijeenkomen van sommige christenen, nl. zij die niet tot de geregistreerde kerken behoren. Ze moeten dan een soort veiligheidsverklaring van de overheid bezitten om samen te mogen komen. Het is een reactie van de regering op al te ijverige predikanten die huisgemeenten stichten en moslims proberen te bekeren.

Overigens zijn de christenen erg versnipperd. De Grieks-orthodoxen, met hun Arabische liturgie maken twee derde van de christenen uit. De Syrisch-orthodoxen hebben zich in de zesde eeuw afgescheiden. In de zestiende eeuw maakten de Grieks-katholieken zich los van de orthodoxen. Verder zijn er koptisch-orthodoxen, rooms-katholieken en protestanten. Protestantse kerken - samengevat onder het woord ‘evangelical’ groeien het meest.

Orthodoxen, rooms-katholieken, lutheranen en anglicanen mogen ieder jaar rond Kerst bij de koning op bezoek. Als andere kerken zich in het land willen vestigen, moeten de erkende kerken daarvoor toestemming geven. Er zijn feitelijk twee problemen. In de eerste plaats de spanningen die kunnen ontstaan tussen moslims en christenen als moslims zich willen laten dopen en christen willen worden. Daarnaast bestaan er spanningen tussen gevestigde kerken en niet-geregistreerde protestantse gemeenschappen.

Het land kreeg sinds 1948 en 1967 veel Palestijnse (resp. 800.000 en 2.500) vluchtelingen. Onder hen bevindt zich een klein aantal christenen (7 à 8%) maar ook een klein aantal extreem fundamentalistische moslims, die voor problemen zorgen. Sinds de val van Saddam Hussein kwamen 800.000 Iraakse vluchtelingen, onder wie veel christenen, naar Jordanië.

Turkije

Turkije hoort niet bij de Arabische landen en heeft in 2011 geen revolutie gehad. Men kan zich wel afvragen of, na de reeds eerder ingezette overgang van een Kemalistische seculiere regering naar een islamitische, deze laatste verder wil gaan met de islamisering of gewoon godsdienstig wil zijn à la Christendemocraten in Duitsland. Het land heeft ongetwijfeld de wil om een superpower in de regio te worden.

De genocide in 1915 raakte tussen 600.000 en anderhalf miljoen Armeense christenen. Daarbij komt nog een aantal Syrisch-orthodoxe christenen. In 1923 bij het verdrag van Lausanne verlieten veel Griekse christenen Turkije. Het percentage christenen nu in Turkije is sterk gedaald t.o.v. dit verre verleden. Alleen het kleine aantal protestanten stijgt geleidelijk. Was een eeuw geleden nog 25 à 30 procent van de bevolking van het Ottomaanse Rijk christen, in de twintigste eeuw liep dat terug tot 0,3 of 0,2 procent, als gevolg van verbanning, emigratie, volkerenmoord en vervolging. Sinds de val van Saddam Hussein zijn zeker

200.000 Irakese christenen naar Turkije gekomen. De grootste obstakels voor

Het Syrisch-orthodoxe klooster Mor Gabriël in het zuidoosten van Turkije.

christenen in Turkije zijn de bureaucratie – met ingewikkelde richtlijnen verhinderen ambtenaren de bouw

van kerken – en het gebrek aan opleidingsmogelijkheden voor geestelijken. Maar er zijn onderhandelingen over het weer openstellen van de seminaries. De Armeense en Grieks-orthodoxe kerken worden wel erkend maar tevens gewantrouwd als vijfde colonne.

Belangrijke vragen voor christenen in het Midden-Oosten

1. Hoe kunnen we de terugloop van christenen in het Midden-Oosten stoppen of verhinderen? Daarvoor moeten christenen deelnemen aan nation-building en samenwerking zoeken met gematigde moslims.
2. Aan welke eisen moet een grondwet voldoen die christenen veiligheid kan verschaffen?
3. Kunnen christenen deelnemen aan de politiek? Hoe krijgen zij toegang en hoe stellen zij zich op?
4. Een belangrijke vraag voor christenen is wie ... de strijd 'om de ziel van de islam' gaat winnen? De gematigden of de salafisten? En hoe moeten christenen zich tegenover hen opstellen?
5. Welke toekomst hebben Israël en Palestina nu de twee-staten oplossing praktisch onmogelijk is geworden en niemand er meer in gelooft?
6. Kunnen protestantse christenen ooit geworteld raken in het Midden Oosten?
7. Hoe kunnen christenen het best getuigen van hun geloof in een moslim omgeving?
8. Welke rol kan de wereldkerk spelen voor deze christenen?
9. Is er kans dat het aantal moslim bekeerlingen toeneemt?

Conclusie

In alle publicaties kunnen we twee verwachtingspatronen ontdekken: een pessimistisch en een optimistisch. De eerste houding is te vinden bij organisaties als Kerk in Nood en Open Doors en bij sommige commentatoren, zoals Dalrymple en Jenkins. Hun verwachtingen voor de christenen zijn eerder negatief. Anderen zijn genuanceerder en positiever, zoals Colin Chapman, die zich als volgt uitdrukt:

We kunnen er verheugd over zijn dat er in sommige van de kerken in het Midden Oosten echte tekenen van hoop te zien zijn. Individuele christenen, maar

ook hele gemeenschappen zijn tot een nieuw besef gekomen dat er mogelijkheden zijn om zout en licht te zijn in hun samenleving en getuige te zijn van het goede nieuws. Er zijn prominente commentatoren als William Dalrymple en Philip Jenkins die pessimistisch zijn over de toekomst van het christendom in het Midden Oosten. Ikzelf probeer net zo realistisch te zijn als zij, maar voel minder pessimisme. Mijn eigen veelvuldige contacten door de jaren heen met christenen uit het Midden Oosten hebben me de hoop gegeven dat christenen, hoe klein hun aantal ook is, een creatieve minderheid zullen blijven in deze regio, die zoveel problemen kent en strategisch van zo groot belang is en waar ‘het Woord Vlees werd’.

De toekomst van de christenen in Libanon

in het licht van de Arabische Lente E. Struikmans

De auteur Dr. Joseph Alagha is voormalig docent Midden Oosten Studies aan het Leiden University Institute for Area Studies (LIAS). Hij is de auteur van vier peer-reviewed boeken: *Hizbullah's DNA & the Arab Spring* (2012); *Hizbullah's Identity Construction* (2011), *Hizbullah's Documents* (2011) en *The Shifts in Hizbullah's Ideology* (2006), Press (de laatste drie uitgegeven door Amsterdam University Press. jalagha2001@yahoo.com)

Tijdens het schrijven van dit artikel moest de auteur meerder malen stoppen met schrijven vanwege de opkomende emoties. De persoonlijke herinneringen aan zijn jeugd zijn bedoeld om de lezer inzicht te geven hoe christelijke minderheden worstelen om overeind te blijven in tijden van oorlog en vrede.

‘Oorlog Generatie’: leven van dag tot dag

De Libanese burgeroorlog heeft zestien jaren geduurd, van 13 april 1975 tot 14 maart 1990. Het was een verschrikkelijke oorlog omdat mensen van verschillende geloven tegen elkaar hebben gestreden. Toen ik klein was, moest ik elke dag naar de bakkerij gaan om brood te kopen. Dat was geen makkelijke opdracht. Er was altijd een lange rij. De meeste mensen die in die rij zaten hadden wapens bij

zich, maar ik had niets behalve mijn slippers en een briefje van één dollar. Dat betekent dat ik zelden brood kreeg.

Toen ik vijf jaar was, werd ik eens bij mijn haren opgepakt en kreeg een pistool tegen mijn hoofd. Men stelde mij de vraag: “van welke politiek partij ben jij, ben jij moslim of christen?” Mijn antwoord was: “ik weet het niet.” De man haalde de kogels uit zijn pistool behalve één, en schoot op mijn hoofd, maar gelukkig kwam er geen kogel uit. Natuurlijk heb ik in mijn broek geplast.

Toen ik zeven was, speelde ik verstoppertje met de militie- mensen, natuurlijk zonder wapens (alleen met een waterpistool)! Meestal won ik.

Tijdens de oorlog was er ook weinig water. Zo weinig dat we er heel zuinig mee moesten omgaan. Zo wisten wij ons haar met gewone zeep want dat gaf minder schuim dan met shampoo. Wij deden dan water in een kom en met een klein kommetje water spoelden wij dat dan uit. Het water vingen we op en daar wisten wij onze kleren mee, of de vloer of we spoelden het toilet er mee door.

Wij konden natuurlijk niet op straat spelen. Als er luchtalarm af ging, dan ging ik naar de dichtstbijzijnde schuilkelder. Daar heb ik heel wat boeken gelezen want die werden daar opgeslagen. Zo leerde ik bij kaarslicht het werk kennen van Beckett en Nietzsche. Later ging ik naar de universiteit en ben ik filosofie gaan studeren.

Tot slot, ik heb een verschrikkelijke jeugd gehad. Leven in oorlogsgebied is de slechtste plaats op aarde.

De Libanese christenen en de Arabische Lente

In 1932 waren de Libanese christenen nog in de meerderheid. Nu zijn ze een bedreigde minderheid

Bij het parlement, Downtown Beirut, een wijk tussen het christelijke Oost Beiroet and het moslimse West Beiroet. Hier werd het hardst gevochten tijdens de 16jaar durende burgeroorlog.

die probeert te overleven na de verandering door de Arabische Lente, in

het kleinste Arabische land, het enige land met een christelijke president. Het lijkt wel of de processen van democratisering en liberalisering in het Midden

Oosten hun tol hebben geëist van de christelijke bevolking. Deze is aanzienlijk afgenomen vanwege het geweld dat tegen hen wordt gepleegd. Hierdoor voelden velen zich verplicht uit te wijken naar het Westen. In Irak werden christenen het doelwit van sektarische haat. Er vielen veel doden. Een aanzienlijk aantal moest het land verlaten en emigreren naar het Westen. In Egypte bracht de Arabische Lente haat met zich mee tegenover de christenen. Koptische kerken werden verbrand of vielen ten prooi aan autobommen. In Syrië vrezen de christenen voor hun veiligheid, mocht het seculiere regiem vallen en als de islamisten aan de macht komen. Desondanks hebben ze en masse tegen de nieuwe grondwet gestemd, die eist dat de president een moslim moet zijn.

In Libanon ontstond in het begin van 2011 een jeugdbeweging die opriep om het politieke sektarisme af te schaffen. Als parallel van de leuze, gebruikt door de Arabische Lente “het volk wil de val van het regiem” riepen zij: “Het Libanese volk wil de val van het politieke sektarisme”. Ze stelden een Facebook-pagina op LebRevolution <http://www.facebook.com/lebrevolution?sk=info> om hun eisen kracht bij te zetten. Op de eerste demonstratie van 27 februari 2011 in het centrum van Beiroet kwamen honderden jongeren opdagen bij stromende regen. Op een prachtige zonnige dag vulden duizenden de straten en voorsteden van Beiroet voor het tweede protest van 6 maart. De derde bijeenkomst vond plaats op 20 maart. Het laatste protest op 26 juni telde enkele honderden jongeren die op weg gingen naar het Parlement. Daarna scheen de beweging uit te sterven vanwege een conflict tussen de secularisten (meestal christenen en linkse politieke partijen) en de islamisten. Maar de tijdelijke vrede was slechts schijn want de gebeurtenissen in Syrië verspreidden zich als een olievlek in Libanon. Er waren militaire confrontaties tussen de 14 maart-beweging - de oppositie van de westerse alliantie tussen soennieten en christenen- en de 8 maart-beweging -de regerende Syrisch-Sji'itische (Alawi) alliantie-. Tussen 12 en 15 mei 2012 vonden er in Tripoli (Noord Libanon) dodelijke botsingen plaats tussen de 14 maart –soenni strijders en de 8 maart-Sji'itische strijders: negen mensen vonden de dood en er waren honderden gewonden.

Aangezien de heersende minderheidselite uit Alawieten bestaat, concludeerden sommige politieke commentators dat de gebeurtenissen in Noord Libanon be-

doeld waren om de aandacht af te leiden van wat in Syrië plaatsvond. Anderen beweerden dat het om een geheime agenda ging van de salafisten om een emiraat in Noord Libanon op te richten. Het zou dan zo gemakkelijker worden om wapens en militairen te smokkelen en zo 'het vrije Syrische leger' te versterken, de militaire oppositie gesteund door het Westen en regionale medespelers zoals Saoedi-Arabië en de golfstaat Qatar.

Op 20 mei 2012 werden twee sheikhs die tegen het Syrische regime waren in Akkar in Noord Libanon neergeschoten bij een Libanees wapencheckpoint. Dit deed de sluimerende spanningen tussen de soennieten en sji'ieten weer opblazen. Er werden veel wegen afgesloten door brandende banden en boze demonstranten vulden de straten. De soennitische moefti van de Republiek, die het doden veroordeelde, riep op tot een algemene staking voor de volgende dag als een teken van vreedzaam protest. De 14 maart beweging volgde dit op. De christelijke president en de soennitische Eerste Minister probeerden de gemoederen te sussen. Al deze pogingen bleken nutteloos aangezien er de volgende dag weer twee doden vielen en veel gewonden, toen de tweedracht tussen soennieten en sji'ieten opnieuw oplaaide, vooral in West Beiroet, dat voornamelijk moslim is. Maar hiermee hield de onrust nog niet op. De druppel die de emmer deed overlopen (letterlijk: de strohalm die de rug van de kameel brak) vond plaats op 22 mei. Elf sji'itische mannelijke pelgrims werden gekidnapt bij de Syrische stad Halab, toen ze terugkwamen uit Iran na het bezoek aan de heilige plaatsen. Ofschoon de pelgrims gevangen bleven, bracht dit incident soennitische, sji'itische en christelijke leiders bijeen om hun vrijlating te bewerkstelligen.

Deze ongekend nationale solidariteit, na gebeurtenissen die een burgeroorlog hadden kunnen ontketenen, zette alle partijen aan tot een opbouwende dialoog in het presidentiële paleis onder voorzitterschap van de president. Dit was weer voor het eerst na de laatste zitting van de nationale dialoog op 4 november 2010. De rechtervleugel van de christelijke politieke partij de Libanese Krachten mocht dan de dialoog boycotten met de woorden 'het is een oefening in zinloosheid', toch slaagde de dialoog erin een einde te maken aan de militaire confrontaties, de sektarische spanningen te bezweren en een gevoel van nationale eenheid en co-existentie op te roepen. De presidentiële verklaring kende zeventien

resoluties: 1 de dialoog handhaven in een sfeer van veiligheid en van politieke en medialuwte. 2 de vrede tussen burgers handhaven en geweld verhinderen 3 een bewustzijns campagne op gang brengen dat conflicten niet met wapens opgelost kunnen worden want dit leidt tot geen enkele resultaat. 4 de rechtsstaat afdwingen en instituten eerbiedigen. 5 de burgervrede handhaven door het leger over het gehele Libanese grondgebied in te zetten 6 het steunen van de rechtelijke macht om gerechtigheid eerlijk en zonder discriminatie toe te passen 7 een breed natiewijd socio-economisch programma uitvoeren richting grassroots. 8 nationale eenheid inprenten tegenover de Israelische dreiging en de nationale eenheid versterken 9 de Libanon maken tot een centrum van dialoog voor beschavingen, godsdiensten en culturen 10 opnieuw bevestigen dat de Libanon de definitieve natie is voor al haar burgers 11 het in de praktijk brengen van alle artikelen en bepalingen van de Libanese grondwet uit 1990, de Ta'if overeenkomst 12 voorkomen dat het land verzeild raakt in regionale conflicten en vasthouden aan de resoluties van de VN en de Arabische Liga 13 elke poging verhinderen om een veiligheidszone te scheppen langs de noordelijke grens tussen Syrië en Libanon, een zone die bedoeld is om wapens en strijders te smokkelen en Syrië te destabiliseren 14 vasthouden aan de besluiten van de internationale gemeenschap 15 de eerdere besluiten van de dialoogbijeenkomsten ten uitvoer brengen 16 instemmen met de datum van 25 juni 2012 als de tweede zitting van de nationale dialoog 17 bovenstaande 16 resoluties meedelen aan de V.N en de Arabische Liga.

Tot slot

Kortom, de huidige situatie in Syrië en de ontwikkelingen van de Arabische Lente hebben de dialoog tussen moslims en christenen positief beïnvloed, niet alleen op officieel niveau maar ook op het niveau van de gemeenschap en aan de basis.

In Libanon straalt immers de politieke, religieuze en intellectuele dialoog tussen de leiders altijd af op de basis en omgekeerd.

Naast de hierboven vermelde politiek-intellectuele dialoog onder politici enerzijds en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld anderzijds,

werd in juni een driedaagse topontmoeting georganiseerd tussen christenen en moslims. De bijeenkomst met als titel “Hoe kunnen christenen en moslims vrede stichten?” beoogde de co-existentie te versterken tussen achttien officieel erkende sekten, tot gemeenschappelijke standpunten te komen over nationale twistpunten, en te voorkomen dat de complicaties van de Arabische Lente en de crisis in Syrië een negatieve impact hebben op Libanon.

De vertegenwoordiger van het Grieks-Katholieke patriarch waarschuwde voor de emigratie van christenen en wees erop dat als de Arabische maatschappij monolithisch wordt, d.w.z. alleen maar moslim, dit een weg zou banen voor een confrontatie op grote schaal tussen christenen en moslims. Deze onheilspellende verklaring luidt de alarmklok: het gaat tijdens dese Arabische Lente zoals nooit te voren om de toekomst van de christenen in het Arabische Oosten.

Dit optimistische scenario roept pijnlijke herinneringen in me op van de Libanese burgeroorlog zoals ik die heb proberen te beschrijven aan het begin van dit artikel.

Alle Libanezen zijn het erover eens dat burgeroorlog het laatste middel is waarnaar ze moeten grijpen en dat dit waarschijnlijk niet gebeurt. Toch zou de leuze ‘Geef aan de keizer wat van de keizer is en aan God wat van God is’ wel eens moeilijk kunnen uitpakken als de Arabische Lente zich voortdurend ontwikkelt. De christenen kunnen niet ‘in de wereld leven zonder er deel van uit te maken’. Als Arabische burgers kunnen ze niet neutraal blijven of een dubbelzinnige positie innemen. Zij zouden door omstandigheden gedwongen kunnen worden om aan de kant van het volk of aan de kant van de heerser te gaan staan, met alle nadelen vandien.

De christenen in Libanon zullen hun rol moeten spelen op het scherp van de snede tussen kerk en staat, geloof en burgerschap, waarbij de een de ander niet mag overheersen. Ze moeten harmonieus co-existeren en samenwerken aan een betere toekomst.

Conclusie

Concreet gesproken, lijkt Libanon tot nu toe niet af te gaan op een algemene

sektarische gewelddadige botsing tussen christenen en moslims. Toch blijft de onenigheid tussen soennieten en sji'ieten een reëel gevaar want dit klemt de christenen in tussen de twee partijen. Veel christenen zouden als zondebok ingezet kunnen worden want ze zijn overal door het land verspreid. De wijsheid van politici, religieuze en gemeenschapsleiders zou de overhand moeten hebben op sektarische spanningen en een eventueel overslaan van het conflict in Syrië naar Libanon voorkomen. Desalniettemin kan alleen de goddelijke voorzienigheid de Libanese christenen sterken om geworteld te blijven in hun land ondanks de wisselende winden van de Arabische Lente en de burgeroorlog in Syrië, waar de zetels zijn van de patriarchaten van de Oosterse Kerken.

Syrië: de invloed van de Arabische Lente op de interreligieuze dialoog en op de situatie van de christenen.

Een telefonisch interview met de Italiaanse pater Paolo Dall'Oglio, kort na zijn uitzetting uit Syrië, eind juli 2012.
Door Esther Struikmans.

Introductie

Fr. Paolo: 'Ik ben in 1954 in Rome geboren, en sloot mij in 1975 aan bij de sociëteit van de Jezuïeten.

Ik was met name geïnteresseerd in de dialoog tussen moslims en christenen. Vanaf 1977 studeerde ik Arabisch en islamologie in achtereenvolgens Beiroet en Damascus. In 1982 kwam ik in contact met het eeuwenoude klooster Deir Mar Musa in Syrië (www.deirmarmusa.org), waar ik samen met anderen onmiddellijk ben begonnen met de restauratie van het klooster en het organiseren van zomerkampen van gebed en werk. Zo'n tien jaar later was er een voltijds programma. Er is nu een oecumenische gemeenschap van religieuzen, die sterk gericht is op interreligieuze dialoog en op gastvrijheid. [Veel jongeren, onder andere uit Europa en Syrië zelf, verbleven tot voor kort voor enige tijd in Deir Mar Musa. E.S.] Vanwege ons sociale en kerkelijke werk kregen wij in 2010 moeilijkheden met het Syrische regime en werden onze activiteiten verboden. Eind 2011 probeerde de regering mij uit te zetten, maar dit

werd voorkomen door een breed gedragen protest vanuit de Syrische bevolking. Anderhalve week geleden echter, werd ik definitief het land uitgezet.'

E.S.: 'Was het met name vanwege de interreligieuze activiteiten dat u bent uitgezet?'

Fr. Paolo: 'Ja, u kunt een en ander nalezen in mijn brief aan Kofi Annan¹ en in mijn artikel over democratie gebaseerd op consensus. En

in het afgelopen jaar vergde de situatie in Syrië een sterke inzet om het land voor burgeroorlog te behoeden en te werken aan een democratie, die verwelkomd zou worden door een meerderheid onder de bevolking.'

Dialogo aan de basis

E.S.: 'Hoe beïnvloedt de huidige situatie – van de Arabische Lente, en het gewelddadige conflict – de moslim-christen dialoog aan de basis in Syrië?'

Fr. Paolo: 'De huidige situatie van crisis en gewapend conflict toont aan hoe oppervlakkig de interreligieuze activiteiten eigenlijk waren: moslims en christenen kwamen dikwijls niet veel verder dan het niveau van politiek correcte uitspraken, om het regime niet voor het hoofd te stoten. Ik wil niet zeggen dat de dialoog leeg of inhoudsloos was, maar toen de crisis uitbrak, kwamen de tegenstellingen aan de oppervlakte.'

Intellectuele dialoog

E.S.: 'Hoe heeft de huidige situatie van crisis en geweld de intellectuele dialoog tussen religieuze groepen beïnvloed – tussen wetenschappers, studenten?'

1 In een open brief aan speciaal VN-gezant Kofi Annan verzoekt Fr. Paolo om 3.000 ongewapende waarnemers en 30.000 civiele peacekeepers voor Syrië, 'om een wijdverbreide start van een democratische beweging van onderop mogelijk te maken.'

Fr. Paolo: ‘We bevinden ons op dit moment in een revolutie, een nieuwe fase. Mensen vechten voor hun vrijheid, en proberen te overleven en hun families te beschermen. Honderdduizenden hebben huis en haard verlaten, dus we bevinden ons in een werkelijk zeer moeilijke situatie. Daarom vragen de mensen nu om een ander soort dialoog dan voorheen: ze vragen de moslim- en christenleiders werkelijke solidariteit met de bevolking te tonen; en te pogen iets goeds te doen, dat eraan bijdraagt dat het land wordt behoed voor [een verdere escalatie in de richting van] een extreme oorlog, door te laten zien dat religie iets te bieden heeft aan de mensen; iets wat leidt tot hervormingen, in plaats van de rol aan te nemen van tweederangs politici.’ ‘De dialoog die we nú moeten voeren, is die tussen Soennieten en Sji’ieten [waaronder ook de Alawitische minderheid valt te rekenen], met bemiddeling of hulp van christenen.’

E.S.: ‘Is dit urgenter dan de dialoog tussen moslims en christenen, op dit moment?’

Fr. Paolo: ‘Welke christenen? Degenen die het regime steunen? Die hebben niets te zeggen. Wat kunnen zij zeggen, op grond van het Evangelie? De meerderheid van de christenen bleef weliswaar neutraal in deze crisis – en sommige christenen zijn zelfs gevangen gezet, omdat ze de revolutie steunden en vroegen om democratie; maar de meerderheid van degenen die zich hardop uiten, steunt het regime. Het probleem is echter dat het regime zich bedient van leugens, door te zeggen dat het uitsluitend terroristen zijn, die zij in de straten bestrijden, maar dit is onwaar. Dus: veel christenen baseren zich op leugens – en wanneer je begint te liegen, is er geen dialoog mogelijk.’

Toekomstperspectief

E.S.: ‘Hoe ziet u het toekomstperspectief, of het gebrek daaraan, voor christenen in Syrië?’

Fr. Paolo: ‘Om realistisch te zijn: eerder een gebrek aan perspectief. Door het gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef van de internationale gemeenschap is Syrië in een burgeroorlog gestort. En dit zal ruimte geven aan extremisme, waardoor de leefruimte voor christenen zal worden ingeperkt. Vanuit alle delen van het land zullen christenen vertrekken, zoals nu al in Homs is gebeurd, waar

150.000 christenen zich gedwongen zagen te vertrekken, en nu over het hele land verspreid zijn.’

E.S.: ‘Denkt u dat er een grote exodus van christenen op gang zal komen, die het land verlaten – percentueel meer dan moslims?’

Fr. Paolo: ‘Luister, de moslims lijden zulke grote verliezen. Maar, in het algemeen gesproken, zal het land voor hen zijn, na de revolutie. Zij hebben de bloedprijs betaald. En díe christenen, die aan de kant van het regime stonden, zullen gerekend kunnen worden onder de verliezers. Naarmate de internationale gemeenschap sterker faalt in het opnemen van haar verantwoordelijkheid, zal dit de situatie [voor de christenen] nog verder doen verslechteren.’

E.S.: ‘En wat houdt die verantwoordelijkheid concreet in, wanneer de internationale gemeenschap die serieus opneemt?’

Fr. Paolo: ‘Ik onderscheid twee fases in het Syrische scenario: de eerste fase is die van de revolutie, de strijd voor democratische grondrechten, voor een pluralistische samenleving, zodra ze uit de dictatuur gekomen zijn. De internationale gemeenschap moet helpen om de ontwikkelingen vredig en zonder bloedvergieten te laten verlopen, en een democratische samenleving op te bouwen. Een deel van het land, vanaf de Middellandse Zee tot aan de Orontes rivier, bevindt zich echter reeds in de tweede fase, waar al een werkelijke burgeroorlog aan de gang is. Daar hebben we VN-troepen nodig om de mensen uit elkaar te houden, om burgers te beschermen, om de burgeroorlog te stoppen. Ik spreek dan over tienduizenden peace keepers, over geweldloze, ongewapende actoren uit de wereldwijde civil society, die de Syriërs zouden moeten komen helpen, om uit de situatie van geweld te geraken en een werkelijke democratie op te bouwen. De toekomst van Syrië zou een federatie moeten zijn, niet zozeer een opgelegde, kunstmatige eenheid.’

Ambivalentie

E.S.: ‘In hoeverre bevinden christenen in Syrië zich in een ambivalente positie, van loyaliteit naar de staat enerzijds, en naar hun geloof anderzijds?’

Fr. Paolo: ‘Sommige christenen blijven loyaal aan een staat die de minderheden lijkt te beschermen, dus ook de christelijke gemeenschap [ca. 10% van de bevolking, E.S.]. Maar wat doen ze dan met hun loyaliteit aan het Evangelie? De staat gebruikt vreselijke vormen van geweld. Datzelfde geldt echter deels ook voor de revolutionairen – dat zijn niet enkel engelen en heiligen.’

E.S.: ‘Er is dus een heel divers beeld..’

Fr. Paolo: ‘Er is een sterke discussie gaande onder Syrische christenen – tussen degenen die het regime steunen, en de aanhangers van de revolutie. Soms lopen die loyaliteiten dwars door monastieke gemeenschappen, families en religieuze gemeenschappen heen. Het is een heet hangijzer.’

Klooster Mar Musa bij
zonsondergang

Syrië, de stem van de zwijgende meerderheid: 'musâlaha' of verzoening

Daniël Maes (74), norbertijn van Postel en afkomstig uit Arendonk, is verantwoordelijk voor een seminarie in het zesde eeuwse klooster Mar Yakub in Qâra, gelegen op 90 kilometer van de Syrische hoofdstad Damascus. In Syrië zijn er 2,4 miljoen christenen op 24 miljoen inwoners. Een verre droom van de Vlaamse norbertijn Maes is om van het klooster Mar Yakub

een tweede Taizé te maken, dicht bij de bronnen van het christendom, in dialoog met joden en moslims.

Opiniestuk door priester Daniël Maes, die leeft en woont in Syrië.

MEDIAWERKGROEP SYRIE – 27 augustus 2012

Onze media vertellen meestal over een vreedzame opstand van de Syrische bevolking die steeds bloediger door het regime wordt onderdrukt, over de internationale gemeenschap die het regime meer onder druk moet zetten en de oppositie daadkrachtiger helpen om het bloedvergieten te stoppen en over Rusland en China die tot inzicht moeten komen om hun steun aan dit bloedig regime op te geven.

Deze algemene opinie, verpakt in halve waarheden en hele leugens, brengt niet alleen hen in levensgevaar, die op grond van wat er echt in Syrië gebeurt ijveren voor het behoud van dit land, maar wakkert bovendien het bloedvergieten nog aan. Buitenlandse interventies zijn niet de oplossing maar de oorzaak van het geweld.

Laat Syrië gerust. Het volk wil vrede. Laat het zelf zijn weg van ‘musâlaha’ of verzoening gaan.

Een vreedzame volksopstand?

Ik heb het begin van de opstand kunnen waarnemen in ons dorp Qâra, met zijn 25.000 soennieten en bijna 500 christenen. Wij waren regelmatig te gast bij onze collega abouna Georges, de byzantijnse pastoor en werden hartelijk ontvangen door christelijke families maar even hartelijk door moslimfamilies. We genoten van de sterke traditie van vrijheid, gelijkheid en vreedzame samenleving waarvan het Syrische volk een model was. Geweld en stelen kwamen gewoon niet voor, er waren geen armen en er was genoeg welvaart voor zowat iedereen. Iedere vrouw en elk meisje kleepte zich zoals ze wilde. Mannen en vrouwen uit elke etnische afkomst of geloofsgroep konden alle posten bekleden. Bovendien bood Syrië aan bijna twee miljoen vluchtelingen een gastvrij thuis en een gelijkheid, die ze nergens elders in de Arabische wereld kregen. De vluchtelingen hebben we toen vooral in Damascus ontmoet maar ook in Qâra en in ons klooster. En de levensverwachting van de Syrische bevolking is gestegen van 56 (in 1970) naar 72 jaar (in 2006). Wie heeft belang bij de huidige ontwrichting van het land?

Plots veranderde de samenleving radicaal. De grootinquisiteur van de moslimbroederschap Muhammad Ryad Al-Shaqfa riep vanuit de Verenigde Arabische emiraten en Jemen alle moslims op (14/2/2011) om te vechten tegen Syrië. Hij schreeuwde om een militaire interventie van buitenaf. Vanuit de pastorie te Qâra kon je vanaf april 2011 elke vrijdagavond een groepje jongeren aan de moskee (een heidense tempel, later de St. Niklaaskerk) wild zien roepen en manifesteren tegen de regering en de president onder leiding van vreemden. Sommigen maakten er filmpjes van waarvoor ze door Al Jazeera dik betaald werden, aldus de pastoor die hen kende. En zoals herriescoppers in onze dorpen eigenlijk door niemand gewild of gesteund zijn, zo was deze groep door niemand in het dorp gesteund. Toch groeide deze groep herriemakers. Het kwam tot brandstichtingen en gewapend geweld. Ook de pastoor werd overvallen, bestolen en kon ternauwernood ontsnappen aan een wurging door gemaskerde mannen met een vreemde tongval. En voor ons was er geen sprake meer van een gezellig bezoekje aan

Qâra. Van vrienden hoorden we dat het op andere plaatsen op dezelfde wijze verliep. Een georganiseerde “oppositie” bepaalde wanneer er gemanifesteerd moest worden en wanneer de winkels dienden te sluiten. In Homs en Quosseir werden kinderen van christelijke gezinnen of gematigde moslims bedreigd en zelfs vermoord omdat ze met een antiregeringsmanifestatie weigerden mee te doen. Indien de bevolking van Aleppo, aldus de plaatselijke aartsbisschop Jeanbart, zich in augustus 2012 niet energiek tegen deze gewapende bendes had verzet en het leger geholpen, was de stad al na één dag ingenomen. Dit alles heeft niets te maken met een “vreedzame volksopstand”.

Wie zijn “de oppositie”?

Vanaf het begin waren er allerlei oppositiegroepen met hun leiders. De CNCCD (Comité National de Coordination pour le Changement Démocratique) is de oudste en erg verdeeld. Ze wil de regering weg maar geen buitenlandse tussenkomst. De meest gematigde oppositiegroep bevat de nationale Syrische partij, het Koerdisch initiatief, de communistische Syrische partij en diverse anderen. Zij willen een dialoog met de regering en wijzen elke buitenlandse tussenkomst radicaal af. De derde is de buitenlandse oppositiegroep van de CNS (Conseil National Syrien), gedomineerd door de moslimbroeders (vanuit Washington, Londen, Brussel). Deze religieuze extremisten wijzen de dialoog en de democratische hervormingen af en roepen op tot een gewapende jihad om Syrië terug te brengen tot het strenge islamisme. De CNS wil doorgaan voor de officiële vertegenwoordiging van Syrië maar is in feite een schande voor de bevolking. Ze geniet wel de steun van Amerika, Engeland, Frankrijk, Turkije, Libanese milities, Jordanië en natuurlijk Saoedi-Arabië en Qatar. Binnen en buiten deze groepen opereren steeds meer criminele bendes die van de groeiende onveiligheid misbruik maken om hun slag te slaan. NAVO vliegtuigen hebben op 26/11/11 Abdel Hakim Belhadj, de ‘slachter’ van Bagdad en Tripoli, samen met een bataljon van 700 Libische (Al-Qaida) strijders overgebracht naar de noordgrens met Syrië (in Eskandarun, Turkije) om Damascus aan zijn erelijst toe te voegen. Als eindejaarsgeschenk kreeg hij een massa wapens mee, gestolen uit de depots van Khadaffi. Twee dagen voor Kerstmis is hij al begonnen met een aanslag in Damascus: meer dan 50 doden en meer dan 200 gewonden. Ondertus-

sen maakt zelfs onze Belgische staatsveiligheid zich zorgen omdat nu blijkt dat moslimfundamentalisten vanuit ons land aan de zijde van Al-Qaeda in Syrië vechten!

Ontgoocheld

Kortom het vreedzaam gekir van vredesduiven in “de oppositie” wordt luid overschreeuwd door de onberekenbare gruwelen van criminele bendes die alomterreur zaaien. De jongeren zijn ontgoocheld omdat buitenlandse machten hun agenda dicteren. De nationalistes zijn bedrogen omdat gewapende groepen met hun eis van een buitenlandse militaire interventie hen overschreeuwen. De gematigde moslims zijn bedrogen omdat salafisten en fundamentalisten een totalitaire dictatuur willen vestigen die nog veel erger is dan de Syrische regering ooit was. En de gewone burgers zijn ontgoocheld omdat zij slachtoffer zijn van gewapende bendes alom, waartegen ze niet meer beschermd zijn.

“Het Syrische regime” is al lang gevallen.

Op 26 februari 2012 werd een referendum gehouden over een nieuwe constitutie. De “oppositie” heeft met de steun van het Westen alles gedaan om dit referendum te boycotten en in diskrediet te brengen. In Yabroed werden boxen met stembrieven vernietigd. Toch werd er nog door 57 % van de bevolking gestemd en 89,4 % aanvaardde de nieuwe constitutie. Hierbij werd het monopolie van de Baathpartij voor goed opgeheven ten voordele van een meerpartijenstelsel. Inmiddels is er ook een nieuw parlement waarin dertig vrouwen zetelen.

Ik leef samen met o.a. vier Libanezen die de Libanese oorlog hebben meegemaakt. Het Syrische regime had voor hen al lang alle geloofwaardigheid verloren. Toch zijn zij nu de eersten die waarschuwen dat Syrië moet standhouden omdat het alternatief vele malen erger is voor allen. Een soennitische vriend die al lang luid verkondigt dat hij eigenhandig Assad wil onthoofden kwam onlangs vragen of we hem geen “noveen” konden bezorgen. Hij wist dat christenen speciale gebeden hadden voor bijzondere intenties. Een noveen, waarom? Hij wilde van nu af iedere dag bidden opdat Assad zou stand houden want de gruwelen die hij in zijn familie van “de oppositie” had meegemaakt waren veel erger dan van het “Syrische regime”.

Een pleidooi voor het behoud van Syrië en de huidige regering houdt geen enkele goedkeuring in van zijn fouten, corruptie, vergissingen of misdaden. Het is de nuchtere vaststelling dat er geen enkel aanvaardbaar alternatief is dat geen onherroepelijke gruwel brengt. Tevens dienen we te erkennen dat de Syrische bevolking zelf zijn weg van hervormingen mag en kan gaan. Dit is de oorspronkelijke betekenis van ‘democratie’: een volk dat zelf tracht te zorgen voor de gelijkwaardige behandeling van al zijn burgers.

“Rusland handelt uit eigenbelang”

Wij hebben gewoonlijk niet veel vertrouwen in de Russische beer en de Chinese draak. En de donderpreken vanuit het Perzische rijk geven ons helemaal geen rust. Toch blijkt van daaruit nu meer steun te komen voor de stabiliteit van Syrië dan van de zelf verklaarde “vrienden van Syrië”. Het Westen, Amerika met zijn Europese en Arabische bondgenoten heeft vanaf het begin ervoor geijverd om Syrië samen met Libië in de Arabische Lentecollectie te krijgen door middel van een militaire interventie. Libië werd vrij vlug “bevrijd”, tenminste van zijn goud, zijn olie, zijn soevereiniteit en om te beginnen van 150.000 mensenlevens (hoe velen hiervan mag België met zijn maandenlange bombardementen op zijn palmares schrijven?) Voor Syrië werd dit tot heden belet door de eensgezindheid van het volk en door herhaalde veto’s. Rusland blijft koppig de soevereiniteit van Syrië verdedigen, wijst op het onevenwichtige van de resoluties, die geen gewag maken van de criminele bendes in het land. En Rusland blijft de schizofrenie in de westerse media en politiek aanklagen. De landen die de meeste wapens en steun leveren aan rebellen en criminele bendes schreeuwen het hardst dat het bloedvergieten moet stoppen en dat het leger moet ophouden! Rusland zegt dat niet de buitenlandse machten maar het volk zelf moet kunnen beslissen over zijn eigen regering.

Bij het tweede veto van Rusland noemde Hillary Clinton de houding van Rusland ‘afschuwelijk’ omdat, zo zei ze, het enkel aan eigenbelang denkt en niet, zoals zij, bekommerd zijn om de vrijheid van het Syrische volk. Is dit geen hoofdprijs waard voor een Huichelarij Zonder Grenzen?

Jazeker, Rusland heeft belangen in Syrië met zijn militaire basis in Tartus. Heeft Amerika niet in 130 landen (maar nog niet in Syrië) een militaire basis? Zou Amerika geen belang stellen in een uiterst strategisch belangrijk land als Syrië met een enorme rijkdom aan gas en een toegang naar de Middellandse Zee? Heeft Hillary niet vanaf het begin luid haar eis wereldkundig gemaakt: “We need a new Middle East”? Een destabilisatie om nieuwe machtsverhoudingen te kunnen installeren? Nadat militaire interventie onmogelijk bleek volgden de moordaanslagen, de verwoestingen en het aanwakkeren van sektarische haat. Willen Saoedi-Arabië en Qatar echt Syrië helpen in zijn groei naar democratie of willen ze hun dictatoriale islam vestigen in dit meest seculiere land van de Arabische wereld? Je kunt het natuurlijk voorbeeldig noemen dat er in Saoedi-Arabië nooit verkiezingsfraude heeft plaats gevonden, maar je moet er wel bijvoegen dat daar zelfs geen verkiezingen mogelijk zijn! Voelt het Westen zich geroepen deze gruwel nog te steunen om na de verwoesting van het land een graantje mee te pikken bij de verdeling van de macht in dit “Nieuwe Midden Oosten”?

Musâlaha of verzoening

In de grote streek van Qalamoun tussen Damascus en Homs (waar wij leven) werd eind juli 2012 de musâlaha of verzoening door alle partijen aanvaard. “Opposanten” legden de wapens neer en gevangenen die geen bloed aan hun handen hebben werden vrij gelaten. De gekidnapte Salim, zoon van de secretaris van de president en tweede sterke man uit Deir Atieh, werd vrij gelaten. Ieder mag in vrijheid op niet gewelddadige wijze manifesteren, protesteren en ijveren voor hervormingen. Helaas, enkele dagen later werd in Qâra toch nog een man omgebracht die op de zwarte lijst van de terroristen als pro-regime genoteerd stond. Het stof moet dus nog even zakken om de weg van de verzoening te her-nemen.

Musâlaha is een derde weg die niet voortkomt uit “de oppositie” en ook niet uit “het regime” maar werkelijk uit het volk. In cruciale plaatsen zoals Homs hebben al honderden jongeren, rebellen, de wapens neergelegd en gekozen voor een interne dialoog. Kahlil Noe, de voorzitter van dit forum drukt de grondvisie van deze beweging uit door te stellen dat Syrië één familie is, waar geen plaats

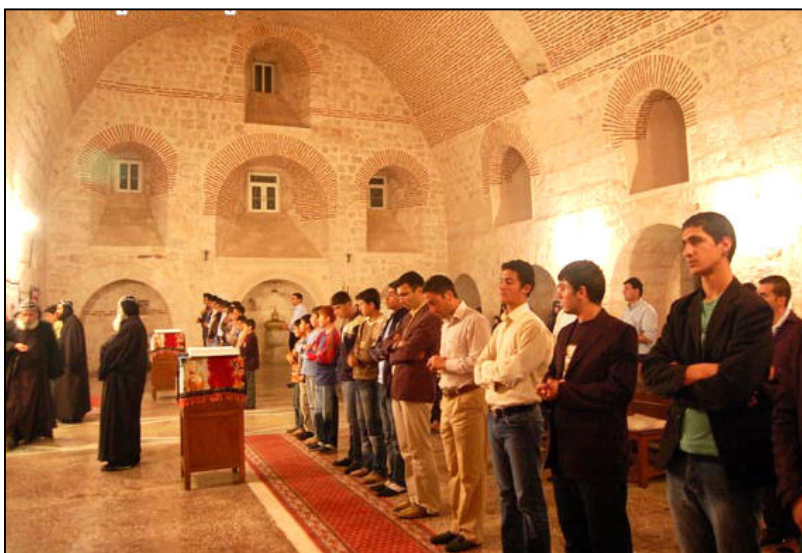
is voor geweld en racisme, waar de verschillende volkeren en groepen in vrede en verdraagzaamheid met elkaar samen leven. Dat is het verlangen van de zwijgende meerderheid van het Syrische volk. De christenen spelen om meerdere redenen hierbij een wel bijzondere rol. Zij zijn de autochtone bevolking, zij hebben ruimschoots hun bijdrage geleverd aan de ‘Arabische Renaissance’ en zij dragen nu meer dan hun deel in het lijden. Tenslotte is hun streven op geen enkele wijze gericht op het bereiken van enige macht in het bestuur. Zo zijn de christenen de meest kwetsbare maar ook de meest vrede brengende factor in Syrië.

Op 27 juli 2012 deed de Grieks-melchitisch katholieke patriarch Gregorios III Laham een oproep tot dialoog, vrede en musâlaha of verzoening. De grote dreiging in Syrië inmiddels is de anarchie en het totaal gebrek aan veiligheid bij zo vele willekeurige aanslagen. Er is eigenlijk geen oorlog meer, er heerst alom banditisme. Hij wijst de beschuldiging van de hand dat de christenen vanuit het regime bepaalde privileges zouden krijgen. Wel is het christendom nodig in de Arabische wereld. “De islam heeft het christendom nodig en de moslims hebben de christenen nodig en wij zijn er met en voor hen zoals de voorbije 1435 jaren van onze gemeenschappelijke geschiedenis”. Verder wijst hij op de bron van het kwaad in de Arabische wereld, nl. de verdeeldheid en met name het Israëliisch-Palestijns conflict: “Het Israëliisch-Palestijns conflict is het fundament en de eerste oorzaak van het grootste deel van het kwaad, de crisis en de oorlog in de Arabische wereld”.

Dat de buitenlandse machten ophouden het Syrische volk door sancties te wurgen. Maanden lang hebben we telkens om de vier uur stroomonderbreking gekend, ook in de winter. Een grote abrikozenkweker in Qousseir stuurde vroeger zijn excellent fruit in een container naar de golfstaten, die er goed voor betaalden. Nu kan hij zelfs de plukkers niet betalen omdat de binnenlandse markt ingestort is. Nagenoeg alle handel ligt stil (afgezien van de internationale wapenhandel die gouden tijden beleeft). En natuurlijk werd de bloeiende sector van het toerisme al meteen plat gelegd. Is dat de vrijheid en de democratie, die het Westen ons wil geven? Dat verder het buitenland zijn manschappen, wapens en steun aan de “oppositie” uit Syrië terugtrekt. Dan zal het bloedvergieten ook

eindigen. De Syrische bevolking is volwassen genoeg om zelf zijn noodzakelijke hervormingen te kiezen in een traditie van verdraagzaamheid, zoals ze al decennia lang bewezen hebben. Moeten VS, Nato, Europa, Saoedi-Arabië en Qatar dit land met zijn decennia lange betrekkelijke stabiliteit, vrede, welvaart en grote verdraagzaamheid komen destabiliseren tot het voldoet aan het “New Middle East” van Hillary?

De zwijgende meerderheid van de Syrische bevolking wil rust, vrede en verzoening. Al de rest is manipulatie en leugen. Uit dit verlangen om doorheen alles in onderlinge verdraagzaamheid met elkaar verder te leven spreekt de ware grootheid van het Syrische volk. En hierin herkennen we als christen uiteindelijk het werk van de Geest van Jezus die zegt: “Als de Zoon u vrijmaakt, zult ge werkelijk vrij zijn”(Johannes 8, 36).

Ik ben geen zelfverklaarde Midden-Oosten specialist maar een gewone pater norbertijn van de Postelse abdij. Ik wil me ook niet beroepen op enige journalistieke, politieke of diplomatieke deskundigheid. Bovendien leef ik nog maar sinds 2010 in het 6^e eeuwse klooster van St.

Jakob de Verminkte, (90 km boven Damascus) waar ik verantwoordelijk ben voor de katholieke priesteropleiding en voor de mannelijke tak van dit klooster(www.maryakub.org ; zie ook onze informatie: www.voxclamantis.info). Zo ben ik als een missionaris over datum (maar hopelijk nog lang goed). Wij leven nu met 7 mannen in de primitieve maar gezellige Romeinse toren (vermoedelijk van de 1^e eeuw). We doen 97 trappen naar het dak en, omdat de Romeinen een lift vergaten, ook 97 trappen terug. De gemeenschap van de monialen telt een

vijftiental leden. We vertegenwoordigen samen een tiental verschillende landen. Verder zijn er gezinnen en kinderen opgevangen, soennieten, alawieten en christenen (tot heden 'n 25-tal). Onze groep herbergt mensen vanuit zowat gans Syrië. Wat ik schrijf heb ik daar beleefd of van hen geleerd. Voor de crisis kwamen er vele bezoekers uit binnen- en buitenland, vooral jongeren. Voor hen werd de bouw aangevat van een groot gastencentrum, waarvan de werkzaamheden nu stil liggen en waar nu in de mate van het mogelijke vluchtelingen worden opgevangen.

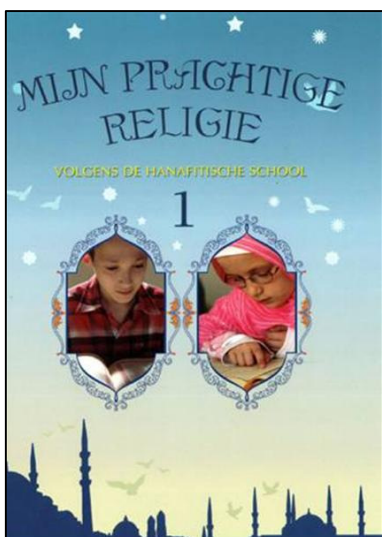

N.B Op 18 augustus 2012 werden vier granaten op het klooster afgeschoten. Zie <http://www.maryakub.org/medias.html> (noot van de redactie)

Boeken

Nieuwe oogst van de IUR, Rotterdam

Mijn prachtige religie, I.U.R.

Bij de Islamitische Universiteit Rotterdam, IUR, is een Vertaalcommissie actief, die dit jaar twee bijzondere initiatieven heeft gepubliceerd. Het eerste is een kleurrijk en stevig boek (238 bladzijden op groot A4 formaat) *Mijn prachtige religie*, met als ondertitel *volgens de hanafitische school*. Dit is pas het eerste deel: *Ik leer mijn religieuze rituelen*. Op zich is de indeling redelijk voorspelbaar vanuit de klassieke leer van de vijf zuilen, de belangrijkste verplichtingen. Na een inleiding over wat ‘aanbidding’ is, komt er een samenvatting van het rituele gebed (inclusief de richtlijnen voor de wassingen), de vasten van

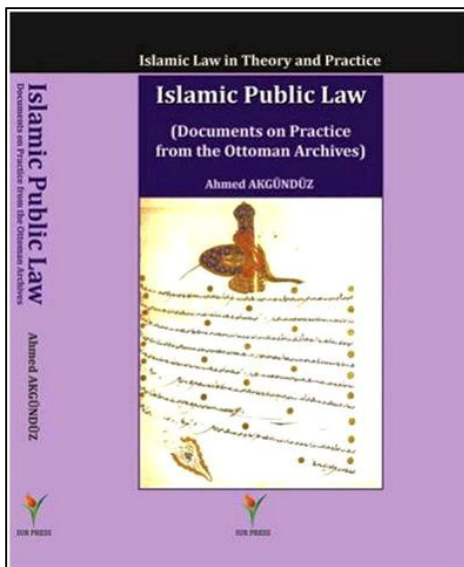
Ramadan, de religieuze armenbelasting of *zakât*, en de haddj-bedevaart. Een laatste hoofdstuk gaat in op het offerfeest. Bij de teksten die bij het rituele gebed gezegd moeten worden komen natuurlijk de Arabische formules (zowel in Arabisch schrift als omgezet in Latijns alfabet), maar verder zijn er weinig Arabische frasen, wel nogal wat termen die kennelijk onvermijdelijk zijn. Het boek is fleurig uitgegeven, met veel meer tekeningen van huiselijke situaties dan van moskeeën. Het gaat hier meer om een huis- dan een moskee-religie. Het werk is duidelijk opgezet als leerboek en ieder hoofdstuk eindigt dan ook met een stevig aantal vragen.

Said Nursi

Een tweede project van de vertaalcommissie heeft zich gericht op het uitgebreide werk van Said Nursi (1877-1960). Twee deeltjes zijn tot nu toe verschenen. *Een poort naar de goddelijke eenheid* is een filosofisch traktaat met een aantal bewijzen voor het bestaan en de natuur van God. Daarnaast is *Zegeningen voor de zieken* een collectie beschouwingen over ziekte, lijden en sterven, Meer prak-

tische devotie dus. Beide deeltjes hebben een korte levensbeschrijving van de grote meester, die lange tijd in gevangenschap en ballingschap verbleef, maar in de antireligieuze periode van het vroege Kemalisme in Turkije, 1920-1950 een belangrijke verdediger van de islamitische traditie was. In die sfeer van de gedachten van Nursi schreef Dr. Murat Kaya een apologetisch boekje *De laatste hemelse religie: Islam*. Murat Kaya houdt ervan om aanknopingspunten te zoeken bij de beschrijving van de kosmos om het godsbesef te laten groeien en in de eerste bladzijden suizen de 200 miljard sterren en de geweldige aantallen lichtjaren van het heelal je om de oren. Maar juist dat moet tot het inzicht in de Ene Godheid leiden en tot de zes geloofsmomenten en de vijf basisverplichtingen van de islam. Ik verwacht niet snel dat iemand door zoiets echt tot geloof komt, maar voor wie daar al wel is, staat het hier mooi kort bij elkaar.

Islamic Public Law

Van heel ander gewicht, letterlijk en figuurlijk, is een nieuw groot werk van de rector van de I.U.R., Dr. Ahmed Akgündüz, *Islamic Public Law*, Documents on Practice from the Ottoman Archives, 733 blz, Rotterdam: IUR Press, 2011. Dit is het tweede deel in de serie *Islamic Law in Theory and Practice* na de *Inleiding in het Islamitisch Recht* die Akgündüz een jaar eerder publiceerde. Het is allerm minst een verzameling Ottomaanse documenten, maar eerder een brede discussie van islamitisch staatsrecht, strafrecht, belastingrecht, strafrecht en internationaal recht. Daarmee hebben we dan de indeling

in vijf grote delen al genoemd. Het boek geeft de internationale visies van de moslimgeleerden, maar is vooral uitbundig in het geven van voorbeelden uit het Ottomaans Turkije, vooral de latere 19^e eeuw en de hervormingen die na 1876 werden doorgevoerd. Het is echter geenszins een puur historisch boek. Akgündüz wil op iedere bladzijde het debat met de moderne tijd aangaan en heeft dan ook, deels, een westers niet-moslim publiek op het oog, voor wie hij islamiti-

sche ontwikkelingen wil verdedigen of aannemelijk maken. Dit begint al met blz. 34-6 waarin hij het verdrag tussen Mohammed en de Joden van Medina bespreekt als een uiting van verdraagzaamheid en tolerantie. Blz. 91-2 geven zo een edict uit 1453 van Sultan Mehmed, veroveraar van Istanbul, die de rechten en vrijheden van christenen waarborgt, maar her en der ook inperkt, zoals bijvoorbeeld betreffende het luiden van klokken. Blz. 75-83 spreekt over slavernij als een instelling die net als polygamie niet door de islam is ingesteld, maar van vroegere culturen is overgenomen en pas in de loop der tijden is afgeschaft. Ik dacht zelf daarbij: zou de ban op homoseksualiteit dan ook wel op eenzelfde manier versoepeld kunnen worden, maar dat is (nog) geenszins het geval (blz. 63 en 549). De enige ideale islamstaat was die van 632-660 onder de vier rechtgeleide kaliefen. Maar ook latere staten als die van de Abbasieden, Seldjoeken en Ottomanen mogen die eretitel van islamstaat toch wel voeren (54). De ideale staat vindt zijn oorsprong in de goddelijke wil, maar de regels voor een gekozen volksvertegenwoordiging als wetgevende macht kunnen hiermee toch wel in harmonie gebracht worden. Ook een grondwet valt hiermee in overeenstemming te brengen. Wetgeving wordt dan geformuleerd als een vorm van *idjtihâd*, creatief denken vanuit de islamitische bronnen. De verdeling van de drie machten: wetgevende, uitvoerende en rechtelijke macht is ook hier de grote lijn als het gaat over het staatsrecht. Als het gaat over het strafrecht, komen ook instellingen als een soort hooggerechtshof, een gewone, civiele rechtbank, een militaire rechtbank en ook nog een aparte sjarie'a-rechtbank ter sprake, waarvan de jurisdictie beperkt is tot liefdadige stichtingen, erfenissen en familierecht als huwelijk, adoptie. Op blz. 61 maakt Akgündüz een eigenaardig onderscheid tussen seculiere staten waar religie en staat gescheiden zijn, maar de staat de religie als een positieve kracht beziet bijvoorbeeld Nederland en Duitsland, in tegenstelling tot laicism met als voorbeelden Turkije en Frankrijk, waar de islam als een dreiging wordt gezien. Ik vroeg me af hoe dit te rijmen is met de sterke positie van het godsdienst-departement *Diyanet* in Turkije. Blz. 81-83 geeft een stevige bespreking van de Cairo Verklaring over de Mensenrechten die is ontstaan binnen de O.I.C., *Organization of Islamic Cooperation* (de nieuwe naam voor OIC sinds 2011, zie blz. 644). Uit deze kleine aantekeningen over enkele van de zeer vele onderwerpen die in dit boek aan bod komen, moge het al wel duidelijk zijn dat

de rector van de IUR een rijk, levendig, historisch diepgaand en tegelijk actueel boek geschreven heeft. – Karel Steenbrink.

Drie christenen over de islam

L.W. Graaff, *De weg naar de bron*. Geboden in islam en christendom. Haarlemmermeer, Uitgeverij Woord en Wereld 2011, 120 bladzijden. € 11,95

De decaloog biedt een goed uitgangspunt voor vergelijking van islamitische en christelijke ethiek. Want alle belangrijke zaken in een mensenleven kunnen zo de revue passeren. De tien geboden komen niet als zodanig in de Koran voor maar de meeste treft men aan in soera 17. Zonder veel moeite kan men de ontbrekende elders in de Koran vinden. De Graaff is daarmee in goed gezelschap. Miroslav Volf deed dit ook in *Allah, A Christian Response*, New York, Harper Collins, 2011, pp.104-109. Behandeling van de tien geboden toont aan dat het raakvlak tussen beide religies heel breed is. De Graaff is er in het algemeen goed in geslaagd evenwichtige vergelijkingen te maken. Een enkele maal valt de vergelijking ten onrechte ten voordele van het christendom uit. Zo stelt hij, dat de notie dat de mens Gods evenbeeld is totaal vreemd is aan de islam (35). Weliswaar niet in de Koran, maar wel in de mystiek en ook elders komt deze notie voor.

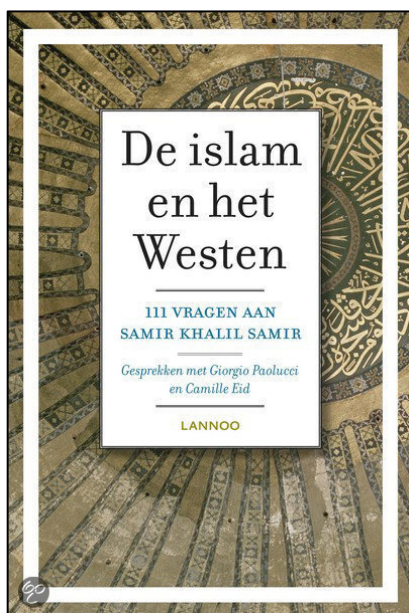
Hij wisselt in de teksten over de islam - ter wille van de duidelijkheid - God af met Allah. Ik heb de indruk dat De Graaff geen principiële verschil wil maken. We hebben het over dezelfde God maar niet op identieke wijze. Soms is dit gebruik van Allah echter storend bij voorbeeld als hij schrijft dat *taqwa* de grondhouding van ontzag en eerbied voor Allah aangeeft. Hij maakt het mij dan moeilijk om in te zien dat het bij *taqwa* om niets anders gaat dan de ouderwetse “vreze des Heren” waar het Oude Testament het over heeft. Heel nadrukkelijk stelt hij ook: “Binnen het christendom staat de liefde centraal” (63). Is dat in de islam niet het geval? Wel anders natuurlijk. Ik herinner aan *Een gemeenschappelijk woord*, de verklaring van 13 oktober 2007 van 138 moslim theologen. Daarin staat het grote gebod in beide religies centraal (zie *Begrip* 2007, Jg 33/nr 4 en 5). Jammer dat De Graaff deze intussen in de hele wereld, dus ook in Nederland, veelbesproken tekst helemaal niet noemt. Vermelding zou prachtig in zijn boek

hebben gepast. Dat De Graaff deze tekst niet gebruikt is mijns inziens een indicatie van het oecumenisch isolement waarin vrijgemaakt gereformeerden zich nog bevinden.

Bij de bespreking van het diakonaat had ik graag herinnerd gezien aan een hulporganisatie als *Islamic Relief* dat ook internationaal steeds belangrijker wordt. Het boek lijkt me geschikt voor studiekringen van moslims en christenen. - Jan Slomp

Een interview d.d. 26.11.2011 met de Graaff is te bekijken en beluisteren op <http://www.youtube.com/watch?v=g3eFlk6gCFI> (noot van de redactie)

Vragen en antwoorden door samir Khalil Samir

De islam en het Westen, 111 vragen aan Samir Khalil Samir, Gesprekken met Giorgio Paolucci en Camille Eid, Lannoo, 2012, 268 bl. Prijs: 19,99 (15,99 digitaal).

Waarom Kerk in Nood heeft samengewerkt bij de Nederlandse uitgave is onduidelijk. Het boek is oorspronkelijk verschenen in 2002 in het Italiaans *Cento domande sull'Islam* (100 vragen over de islam). In de Engelse vertaling zijn het 111 vragen geworden *111 Questions on Islam*. De vertaling in het Nederlands vanuit het Engels tien jaar later heeft meerdere nadelen. De verouderde bibliografie is louter Engels met enkele nieuwe titels uit

2003, 2005 en 2006. Twee maal wordt een vertaling in het Nederlands vermeld. Dit gebeurt echter niet voor *Guidelines for Pontifical Dialogues between Christians and Muslims*, terwijl dit boek vanuit het Frans in het Nederlands is vertaald als *De dialoog tussen christenen en moslims*, de Horstink/ Lannoo, 1984. Een ander nadeel is dat de Italiaanse gewoonte wordt overgenomen door te spreken over 'mohammedanen' (31, 34, 65, 76, 219) in plaats van moslims. Het hoofdstuk over de islam in Italië verschaft minder nuttige informatie voor ande-

re landen dan de uitgever denkt (24). Hetzelfde geldt voor de tien bladzijden vragen over Minaretten in Italië.

Het is jammer dat de vertaler voor de teksten van de Koran de in archaïsch Nederlands geschreven versie van Kramers heeft gebruikt in plaats van die van Leemhuis.

Het boek valt uiteen in vijf delen: Deel een: de grondbeginselen. Hier worden het begin van de islam, de Koran en de vijf zuilen behandeld. Deel twee met als titel: Kan de islam veranderen? gaat o.a. over heilige oorlog, traditie en moderniteit. Deel drie snijdt heikele punten aan zoals sjaria en mensenrechten, positie van de vrouw, geloofsafval, wederkerigheid. Deel vier vraagt zich af wat we moeten denken van de duidelijk zichtbare en actieve moslims in Europa, welke rol de bekeerlingen tot de islam en de derde generatie jongeren kunnen spelen, hoe we om moeten gaan met vragen en eisen van moslims en welk integratiemodel het beste is. In deel vijf worden verschillen tussen christendom en islam, Jezus en Mohammed uiteengezet en de eisen voor een dialoog. Onder de bijlagen is vooral de verklarende woordenlijst nuttig.

De auteur, die de antwoorden verstrekt, is een Egyptische jezuïet, theoloog, specialist in het vertalen van patristieke uitgaven, en islamoloog. Hij is hoogleraar theologie en islamologie aan de Katholieke Universiteit van Beiroet. Als christen uit het Midden Oosten heeft hij weinig waardering voor het westerse christendom, dat hij vaak als verwaterd of slap beschrijft, zonder duidelijke identiteit. 'De islam als een globaal en alles doordringend alternatief... is als een sterk gekruid gerecht vergeleken bij de 'smakeloze soep' die gewoonlijk op westerse tafels wordt geserveerd' (160-161). Als Arabische christen is hij overtuigd beter de islam te kennen dan westerlingen. Zijn antwoorden geven duidelijk de superioriteit van het christendom weer. Dit blijkt bijvoorbeeld als hij de Koran beschrijft (45). Hij spreekt over sommige verzen met een schitterende, betoverende zinsbouw maar noemt deze stijl abnormaal en kunstmatig. Andere verzen zijn 'saai en gespeend van poëzie'. 'Veel van deze verzen zijn rechtsteksten die niet poëtisch of spiritueel lijken te zijn geïnspireerd'. "Ook mensen die de Koran in het Arabisch lezen begrijpen niet wat moslims met *i`jâz al Qur`ân*, d.w.z. het

wonder van de Koran bedoelen'. Het gebed en de vasten worden louter ritën genoemd (48-49). En zij die na het vasten 's nachts 'meer en beter eten dan normaal' komen formeel de rituele voorschriften na. 'De islam is een normatieve godsdienst, dit is zijn kracht maar ook zijn zwakte'.

Soms worden positieve aspecten negatief geduid. (50). 'De islam is meer een religie van de gemeenschap dan van het individu. De moslim verliest zich niet in ingewikkelde overwegingen te weten wat hij wel of niet moet doen. Een moslim heeft vaak te voren vastgestelde antwoorden en dus minder gewetensproblemen dan een christen.' 'Het legalisme van de islam doet denken aan dat van het jodendom'. 'Aan veel eisen kan worden voldaan door alleen maar uiterlijke voorschriften uit te voeren'. (51) Daardoor is er 'een radicaal verschil met het christendom' (52).

Dit accentueren van de verschillen leidt de schrijver ertoe soms met verschillende maten te meten. Hij erkent dat de Koran zowel geweld als vredelievendheid predikt, maar veel moslims doen een beroep op het vers van het zwaard (K 9 :5). Daar waar strijd en oorlog door de Koran worden gelegitimeerd en dus religieuze oorlogen zijn, zijn de kruistochten volgens hem niet geïnspireerd door de Bijbel, want ze gebeurden niet in naam van het evangelie. Het zijn dus geen godsdienstoorlogen. (74) Als zelfmoordaanslagen volgens enkele geleerden goorloofd zijn, noemt de auteur dit 'weer een voorbeeld van de wezenlijke ambiguïteit van de islamitische wereld, die geloof en politiek niet van elkaar kan scheiden'(80).

Uit koranvers 4: 34 'De vrouwen zijn opzichters over de mannen' concludeert de auteur (118) dat 'de man het absolute gezag heeft over de vrouw'. Maar als Paulus zegt dat de vrouw aan de man moet gehoorzamen, noemt hij dat geen ongelijkheid want de vrouw doet dit uit liefdevolle onderwerping. Het christendom kent dus gelijkheid van man en vrouw daar waar de islam niet alleen een juridisch maar een ontologisch verschil maakt tussen man en vrouw op basis van de Koran, aldus de auteur.

Soms gaat hij erg ver in het trekken van conclusies. Hij is tegen uitingen van het geloof in het openbare domein bijv. bidden op straat. Ook katholieke proces-

sies mogen niet worden toegestaan tenzij met speciale vergunning. Als men een parochie- of kerkgebouw uitleent aan moslims, beschouwt hij dit als een ‘soort afzwering van het eigen (christelijk) geloof en een erkenning van de superioriteit van de islam’ (212)

In deel vijf wordt duidelijk uiteengezet hoe Jezus in de Koran wordt geschetst en hoe hij verschilt van de profeet Mohammed. Op de vraag of Mohammed een profeet is, luidt het antwoord: In sommige opzichten lijkt hij op Mozes, Jozua, en Amos maar “dat maakt van hem nog geen figuur die waardig is als profeet te worden beschouwd, in het bijzonder als ik denk aan het morele en spirituele niveau van zijn leer in vergelijking met het christendom. Ik vraag mij af hoe God na Jezus te hebben gezonden om de zaligsprekingen te preken en op te roepen tot liefde voor de naaste, nu iemand kon sturen met wie de mensheid eigenlijk een stap terugzet, omdat de oude lex talionis (oog om oog, tand om tand) weer wordt ingevoerd” (209).

Met een dergelijke houding wordt de religieuze dialoog moeilijk. Zelfs de tekst van Lumen Gentium (Tweede Vaticaans Concilie) legt hij minimalistisch uit. Want in de definitieve tekst van het document staat: ‘moslims houden vast aan het geloof van Abraham’, terwijl het ontwerp sprak van “de zonen van Ismaël die, omdat zij Abraham als hun vader belijden, ook in de God van Abraham geloven”. Volgens Khalil is dit een afgezwakte formulering die ‘niets zegt over de relatie tussen moslims en Abraham’ (219). Ook bij de ethische dialoog over vrede en gerechtigheid plaatst hij kanttekeningen omdat moslims de openbaring boven de reden verheffen en dus geen natuurwetten erkennen (213-214).

Het boek kan sommige christenen, die de islam niet welgezind zijn, verkeerde argumenten in handen geven om de islam en de dialoog met moslims af te wijzen. Het laat anderszins zien hoe sommige christenen in het Midden-Oosten vanuit een minderheidspositie de islam zien door een christelijk gekleurde bril.

- P. Reesink

Allah. Het antwoord van een christen. Miroslav Volf, Uitg. van Wijnen, 2012, 328 bl. 24,95 euro.

Miroslav Volf is stichter en directeur van het Yale Center for Faith and Culture, en professor theologie aan de Yale Universiteit. Zijn boek beantwoordt één vraag: aanbidden moslims en christenen dezelfde God? Zijn antwoord hierop is bevestigend. Zowel voor- als tegenstanders van de stelling hebben baat bij dit boek, dat laat zien hoe een theologische kloof kan leiden tot een politieke tegenstelling en andersom: hoe het aanvaarden van dezelfde God consequenties heeft voor een vreedzaam samenleven. Alle argumenten, voor en tegen, worden genuanceerd, vanuit de context, uitvoerig en helder ont-

leed en beoordeeld. Of het nu gaat om de toespraak van de paus in Regensburg, het document *A Common Word* (zie *Begrip* 4-5/2007), de redeneringen van Nicolaas van Cusa (1405-1464), de ideeën van Luther, alles wordt vanuit een kritische maar ‘welwillende interpretatie’ beschouwd. Dit in tegenstelling tot veel antwoorden van Samir Kalil Samir in het hierboven besproken boek.

Zo komt Volf (118) tot de conclusie dat christenen en moslims Gods karakter en geboden op een vergelijkbare manier omschrijven. Ze zijn het -volgens gezaghebbende christelijke en islamitische bronnen en geleerden- globaal gezegd eens over de volgende centrale uitspraken: 1 God is één 2 Hij is de Schepper 3 Hij is onderscheiden van de wereld 4 Hij is goed 5 Hij draagt ons op Hem en 6 de naaste lief te hebben. Dat neemt niet weg dat er verschillen zijn tussen de God van de Koran en de God van de Bijbel en dat christendom en islam twee verschillende godsdiensten blijven. Maar christenen en moslims geloven dat God liefheeft met mededogen en vrijgevigheid, rechtvaardig is en dat Zijn liefde Zijn rechtvaardigheid omvat. Volgens beide godsdiensten is de mens geroepen om al zijn naasten lief te hebben als zichzelf. Volf citeert een prachtige tekst (165) over de genade van God in AlGhazali's ‘De negenennegentig schone namen van God’.

Hij schuwt moeilijke onderwerpen zoals de godheid van Christus en de drie-eenheid niet. Om zijn beweringen te staven verwijst hij naar teksten in Koran en Bijbel bijv. “Rechtvaardig handelen, genade betonen en de naaste liefhebben is hetzelfde als het dienen van God” (zie Micha 6: 8) (235).

Zelfs over godsdienstvrijheid en geloofsafval verschillen de meningen niet zoveel als men meestal denkt, wanneer men de praktijk en de geschiedenis bekijkt in beide godsdiensten. Vanuit zijn hoofdstelling “Christenen en moslims aanbidden dezelfde God”, komt Volf tot deze twee uitspraken:

- Alle personen en gemeenschappen hebben hetzelfde recht op de vrije beoefening van hun geloof.
- Iedere persoon heeft het recht om zijn geloof te verlaten en een ander geloof aan te nemen.

Dit veronderstelt dat godsdienst en staat niet samenvallen en dat de staat onpartijdig is jegens alle godsdiensten. Pas dan is een politiek pluralisme mogelijk.

Als epiloog geeft de auteur richtlijnen voor moslims en christenen om gezamenlijk het extremisme te bestrijden.

1 Een respectvol debat over waarheidsaanspraken van religieuze groepen is een van de beste vormen van tegengif tegen religieus gemotiveerd geweld.

2 Als christenen en moslims dezelfde God hebben, zullen ze gemakkelijker de hoogste waarden met elkaar delen binnen een gemeenschappelijk ethisch kader.

3 Als men het erover eens is dat God geen grillige irrationele God is (zoals de paus in Regensburg leek te suggereren) maar een liefdevolle en rechtvaardige God, dan kunnen en moeten er bruggen gebouwd worden. Gelovigen moeten liefde en rechtvaardigheid dus als hoogste waarden toepassen.

4 Als onze God ons gebiedt om ongelovigen te haten en alleen medegelovigen lief te hebben, dan is extremisme gerechtvaardigd. Maar als onze God ons gebiedt alle mensen lief te hebben, kunnen we ons samen verzetten tegen extremisme.

5 Samen streven naar gerechtigheid voor iedereen haalt de angel uit het extremisme, omdat echte of vermeende onrechtvaardigheid de bron is van veel extremisme.

6 Vooroordelen en demonisering zijn vormen van onrechtvaardigheid en moe-

ten bestreden worden. Inzet en liefde voor rechtvaardigheid opent de harten om de waarheid over anderen te leren en hun motieven en aspiraties te begrijpen.

7 Naastenliefde houdt ook in dat je anderen de vrijheid gunt zijn/ haar geloof of geen geloof te kiezen.

8 Gebrek aan respect (film *Submission*, Deense cartoons) kan extremisme oproepen. Men kan het wellevend oneens zijn met anderen zonder kwaadaardig te worden.

9 Politiek pluralisme is nodig om iedere religieuze stem te kunnen horen.

De eindconclusie van het boek luidt: “De stelling dat christenen en moslims, ondanks alle belangrijke en onuitwisbare verschillen, een gemeenschappelijke en op gelijke wijze opgevatte God hebben ontnemt alle legitimiteit aan een religieus gemotiveerde vorm van geweld tussen hen en levert motieven om belangstelling te hebben voor anderen en om een intensief blijvend gesprek aan te gaan over de vraag wat in het algemeen belang is van de ene wereld waar in we samen wonen”.

Een enkele kritische noot: ‘salafieten’ (171) moet salafisten zijn. Bij een citaat uit de Koran staat ten onrechte ‘Moehammad’ (175). ‘Vromen’(203) moet ‘vormen’ zijn. Op bl. 214 ontbreekt na ‘Ten eerste gaven’ het onderwerp ‘ze’.

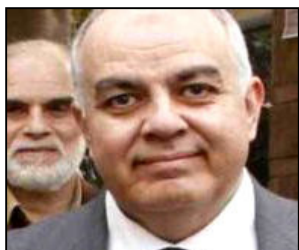
Dit boek zou verplichte stof moeten zijn in opleidingen voor priesters, predikanten en imams. En voor ieder die te gemakkelijk zegt: ‘Allah en God zijn dezelfde’ of ‘Allah en God zijn verschillend’. – Piet Reesink

Van her en der

Egyptische grondwet en Sjariea

Er zijn veel misverstanden rondom de nieuwe Egyptische grondwet, die gebaseerd is op de sharia. Om deze op te ruimen, zijn we naar Nederland gekomen.

Dit vertelde dr. Amr Darrag in een bijeenkomst met enkele mensen van de Koptische Kerk in Nederland en het Cairo-overleg. Dr. Amr Darrag is algemeen secretaris van de Grondwetgevende Vergadering die belast is met het maken

van een nieuwe Egyptische grondwet. Ook is hij lid van de partij van de Moslim Broederschap.

Deze ontmoeting stond in het kader van een studiemiddag over de Egyptische grondwet en de relatie tot de sharia, georganiseerd door het Nederland Instituut voor Meer Partijen Democratie en de Arab West Foundation. In de Egyptische delegatie van tien mensen zaten vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen, zoals de partij van de Moslim Broederschap en de Salafistische partij, maar ook van de sociaaldemocratische partij en een aantal liberale partijen. Van Nederlandse zijde waren Magdy Ramzy en Ramiz Elias aanwezig van de Koptische Kerk in Nederland en vanuit het Cairo-overleg Hanneke Gelderblom-Lankhout van joodse zijde, Rasit Bal van islamitische en Jan Post Hospers van christelijke zijde.

De nieuwe grondwet en de sharia in Egypte is natuurlijk een spannend en erg gevoelig onderwerp. De door ons van te voren besproken vragen kwamen aan de orde: hoe staat het met de godsdienstvrijheid van minderheden zoals de Koptische kerk en de joden? En met de Bahai en de Humanisten? De huwelijkswetgeving en de echtscheiding? En met het erfrecht?

“Maar hoe zit het met het recht om van de ene godsdienst over te gaan naar de andere? President Morsi heeft voor de televisie gezegd, dat dit geen probleem is, zolang de bekeerde dit voor zichzelf houdt en dit niet publiek bekend maakt”,

werd gevraagd. De reactie van de heer Kadry Abdelsalam van de Salafistische partij was: “Verandering van godsdienst is geen probleem. Ook niet om dit publiekelijk te zeggen, maar dat moet natuurlijk niet zover gaan dat het oude nest bevuild of zelfs beledigd wordt.”

Keer op keer werd geduldig uitgelegd: “Iedereen krijgt gelijke rechten, ook al is de grondwet gebaseerd op de sharia. Want de sharia geeft aan niet-moslims dezelfde rechten als aan de moslims. In de Grondwetgevende Vergadering zijn alle partijen vertegenwoordigd, om zo te zeggen van uiterst links tot uiterst rechts. Maar hierover zijn we het allemaal eens.”

De vraag blijft natuurlijk wie die rechten ook daadwerkelijk gaat beschermen. Want het hete hangijzer in het concept van de nieuwe grondwet is artikel 2, waar staat dat de sharia de hoofdbron is voor de wetgeving. Wat wordt daarmee precies bedoeld? En wie geeft de gezaghebbende uitleg?

De heer Nabil Zaki Loutfy van de partij die lijkt op de sociaal democratische partijen in het westen vertelt: “Belangrijk is in dit verband het Al - Azhar Document. Hierin worden op basis van de sharia lijnen uitgezet naar een moderne en rechtvaardige staat. De rechten van de mens, de vrijheid van meningsuiting worden en de rechten van de minderheden worden daarin gegarandeerd. Dit document is op 20 juni 2012 gepubliceerd door sheik Ahmad El Tayyeb, Groot-imam van de Al - Azhar en dus het hoogste religieuze gezag in Egypte.“

Op 14 april 2011 is door het CMO, de Raad van Kerken en de Koptische Kerken in Nederland de verklaring 'Zorg en hoop' aangeboden aan de Ambassadeur van Egypte in Nederland naar aanleiding van het begin van de Egyptische revolutie op 25 januari 2011. Het optimisme van het Tahrirplein dreigde toen weg te ebben door bedreiging en geweld, met name gericht tegen de Kopten. Deze ontmoeting met de Egyptische delegatie staat in het verlengde daarvan. Wij zijn blij, dat de gelegenheid geboden werd om met deze delegatie van gedachten te wisselen. - Jan Post Hospers, lid Beraadsgroep Interreligieuze Ontmoeting van de Raad van Kerken en lid van het Cairo-overleg.

De volledige tekst is te vinden op <http://www.raadvankerken.nl/?b=2125>

Boodschap bij het einde van de Ramadan 2012

‘Id al-Fitr 1433H./2012 A.D.

Vorming van jonge christenen en moslims tot rechtvaardigheid en vrede

Dierbare moslimvrienden

1. De viering van ‘Id al-Fitr, waarmee de maand Ramadan wordt afgesloten, biedt ons, leden van de Pauselijke Raad voor de Interreligieuze Dialoog, de vreugde u onze welgemeende groeten te doen toekomen.

Wij verheugen ons met u vanwege deze bevoorrechte tijd die u de gelegenheid biedt door vasten en andere gebruiken uw gehoorzaamheid aan God te verdiepen, een waarde die ook ons dierbaar is.

Dit is de reden waarom het ons dit jaar opportuun leek onze gemeenschappelijke aandacht te richten op de vorming van jonge christenen en moslims tot rechtvaardigheid en vrede, welke onafscheidelijk verbonden zijn met waarheid en vrijheid.

2. De taak van de opvoeding is toevertrouwd aan de maatschappij als geheel, zoals u weet, maar op de allereerste plaats en heel bijzonder is zij het werk van de ouders en met hen van de gezinnen, de scholen en universiteiten. En daarbij moeten we niet hen vergeten die verantwoordelijk zijn voor het religieus, cultureel, sociaal en economisch leven, en voor de wereld van de communicatie.

Het is een onderneming die zowel mooi is als ook moeilijk: kinderen en jonge mensen te helpen de bronnen te ontdekken en te ontwikkelen die de Schepper aan hen heeft toevertrouwd en verantwoordelijke menselijke relaties op te bouwen. Met betrekking tot de taak van de opvoeders heeft Zijne Heiligheid Benedictus XVI kortgeleden gezegd: “Om die reden hebben we vandaag meer dan ooit authentieke getuigen nodig, en geen mensen die alleen maar regels en feiten uitdelen ... Een getuige is iemand die als eerste zelf de weg opgaat die hij anderen voorhoudt.” (“Boodschap voor Wereldvrede-dag” 2012). We mogen er aan herinneren dat de jongeren ook zelf verantwoordelijk zijn voor hun opvoeding en voor hun vorming tot rechtvaardigheid en vrede.

3. Rechtvaardigheid wordt allereerst bepaald door de identiteit van de menselijke persoon, gezien in haar geheel. Zij kan niet gereduceerd worden tot het verschaffen wat iedereen rechtens of volgens zijn verdienste toekomt. We mogen niet vergeten dat gemeenschappelijk welzijn niet verkregen kan worden zonder solidariteit en broederlijke liefde! Voor gelovigen betekent echte rechtvaardigheid, beleefd in vriendschap met God, een verdieping van alle andere relaties, met zichzelf, met anderen en met de ge-

hele schepping. Daarenboven belijden zij dat rechtvaardigheid haar oorsprong vindt in het feit dat alle mensen door God zijn geschapen en geroepen een enkele familie te worden. Een dergelijke visie op de dingen, met groot respect voor de menselijke rede en openheid voor het transcendente, is een uitdaging en uitnodiging voor alle mensen van goede wil om rechten en plichten in evenwicht te brengen.

4. In onze verwarde wereld wordt de opvoeding tot vrede van de jongeren steeds urgenter. Om onszelf daarin op een adequate manier te engageren, dienen we de ware natuur van de vrede te verstaan: ze beperkt zich niet tot het ontbreken van oorlog, of tot een evenwicht tussen tegengestelde krachten. Nee, ze is zowel een geschenk van God als ook een menselijk streven waarvoor zonder ophouden geijverd moet worden. Ze is vrucht van rechtvaardigheid en gevolg van liefde. Het is belangrijk dat gelovigen in de gemeenschappen waartoe zij behoren, altijd actief zijn in het beleven van compassie, solidariteit, samenwerking en broederschap. Zo kunnen zij daadwerkelijk bijdragen tot het aanpakken van de grote uitdagingen van vandaag: harmonieuze groei, integrale ontwikkeling, voorkoming en oplossing van conflicten, om maar enkele te noemen.

5. Ter afsluiting zouden we jonge moslims en christenen die de Boodschap lezen willen aanmoedigen waarheid en vrijheid te bevorderen en zo ware verkondigers te zijn van gerechtigheid en vrede en opbouwers van een cultuur die respect heeft voor de waardigheid en de rechten van iedere burger. Wij nodigen hen uit tot geduld en vasthoudendheid, noodzakelijk voor de verwezenlijking van deze idealen, en nooit hun toevlucht te zoeken tot compromissen, tot misleidende sluiptwegen of tot middelen die weinig respect tonen voor de menselijke persoon.

Iedere man of vrouw, die oprecht overtuigd is van deze noodzaak zal in staat zijn samenlevingen op te bouwen waar gerechtigheid en vrede tot werkelijkheid worden.

Moge God de harten, gezinnen en gemeenschappen van hen die de wens koesteren 'instrumenten van vrede' te zijn, overvloedig vullen met innerlijke vrede en hoop!

Een vreugdevol Feest voor u allen!

Vaticaanstad, 3 augustus 2012

Jean-Louis Kardinaal Tauran, Voorzitter.

Aartsbisschop Pier Luigi Celata, Secretaris

(vertaling: drs. L.van den Broek)